

\bookfoldsheets0 **Міністерство освіти і науки України**
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМ.І.ПУЛЮЯ

Кафедра українознавства і філософії

ПРАКТИКУМ
з курсу політології для студентів стаціонарної та
дистанційної форм навчання

Тернопіль
2020

УДК 32(072)

ББК 66.0

Ніконенко В.М., Потіха О.Б. Практикум з курсу політології для студентів стаціонарної та дистанційної форм навчання. Тернопіль: ТНТУ, 2020. – 80 с.

Укладачі: к.ф.н., проф.Ніконенко В.М.
к.і.н., доц. Потіха О.Б.

Рецензент: доктор історичних наук, проф. Коріненко П.С.
(Тернопільський національний педагогічний університет ім.В.Гнатюка)

Методичний посібник розрахований на студентів стаціонарної та дистанційної форм навчання, які вивчають нормативний курс політології. До кожної навчальної теми в посібнику вміщені питання, кросворди і тести для самоконтролю студентами рівня засвоєння ними основних положень як теоретичного матеріалу, так і розуміння практичних проблем сучасних політичних процесів.

Розглянуто і затверджено на засіданні кафедри українознавства і філософії (протокол № 6 від „04” грудня 2019 р.)

Схвалено й рекомендовано до друку на засіданні методичної комісії факультету економіки та менеджменту (протокол № 4 від 11 лютого 2020 р.)

ВСТУП

Важливою складовою частиною гуманітарної підготовки студентів є вивчення ними політології. **Метою** цієї науки є формування у студентів системи логічно завершених базових знань про політику та адекватних їм умінь та навичок.

В результаті вивчення дисципліни студент має отримати **знання** про:

- об'єкт, предмет і метод політології, її понятійно-категоріальний апарат;
- основні світові та українські політологічні школи, концепції і доктрини;
- політичні феномени і процеси: політичну діяльність, політичний менеджмент і політичний маркетинг, політичні конфлікти і технологію їх урегулювання, політичну владу та її механізми, політичні системи і політичні режими, демократію, політичні еліти і політичне лідерство, політичну свідомість і політичну культуру, етнонаціональну політику та світовий політичний процес.

Вивчення політології допомогатиме формуванню в студентів **вміння**:

- орієнтуватись у політичних подіях, явищах і процесах, бачити логіку і закономірності політичного життя, розпізнавати його тенденції;
- формувати і відстоювати свою життєву політичну позицію, розуміти свої громадянські права, свободи і обов'язки;
- давати раціональну оцінку діям різних політичних партій і лідерів з позицій загальнонаціональних інтересів;
- орієнтуватися в міжнародному політичному житті, геополітичній обстановці, мати уявлення про місце і статус України в сучасному світі;
- об'єктивно і критично оцінювати життєво важливу соціально-політичну інформацію;
- брати участь у політичних дискусіях, передвиборних кампаніях, конкретно-соціологічних дослідженнях громадської думки;
- жити в умовах політичного плюралізму, робити посильний внесок в гармонізацію міжособистісних, міжнаціональних, міжпартійних та міжконфесійних відносин;
- застосовувати політологічні знання у своїй професійній та громадській діяльності.

Даний посібник враховує вимоги освітньо-професійних програм, державні стандарти освіти і розрахований на студентів денної та дистанційної форм навчання, які вивчають курс політології в умовах реалізації кредитно-модульної системи та положень Болонського процесу. Структурно-логічна композиція посібника зорієнтована на допомогу студентам при підготовці до практичних занять та засвоєнні матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання. Питання для самоконтролю і дискусій, тести та кросворди, які вміщені у посібнику, сприятимуть, на думку авторів, поєднанню роз'яснювального та проблемного методів навчання, активізації пізнавальної діяльності студентів і кращому засвоєнню ними політологічних знань.

I. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

ТЕМА 1. Політологія і політика як суспільне явище

1. Політологія як наука і навчальна дисципліна

1. Яке визначення предмету політології, на Вашу думку, найбільш повно виражає її сутність?
2. Яка відмінність між політологією та політикою?
3. Які основні функції політології?
4. Які завдання політології як науки і як навчальної дисципліни?
5. Що входить до структури політології?
6. Які спеціальні наукові дисципліни входять до системи політичної науки?
7. Яке місце політології в системі соціально-гуманітарних наук?
8. Чому, на Ваш погляд, в колишньому СРСР, а також в інших країнах з компартійним режимом політологія не вивчалась у навчальних закладах і трактувалась як буржуазна “псевдонаука”?
9. Чому політика визначається як наука і як мистецтво?
10. Які ознаки характеризують структурно-функціональний метод політології?
11. Яка суть і характерні риси методу біхевіоризму?
12. Які ознаки компаративного методу?
13. У чому, на Ваш погляд, полягає роль і значення конкретно-соціологічних досліджень та інших емпіричних методів для аналізу політичних настроїв і процесів?
14. Яке значення має політологія в житті людини і громадянина?
15. Як Ви уявляєте застосування політологічних знань у своєму житті?
16. Як може впливати знання політології на політичне життя?
17. Як впливає вивчення політології на формування електоральних настроїв і поведінки?
18. Чим зумовлюється особлива актуальність оволодіння політичними знаннями для громадян України?

2. Політика як соціальне явище

1. Яка етимологія поняття “політика”?
2. Співставте різні визначення політики і знайдіть те, що є спільним для них, і те, що їх розрізняє. Які із визначень є, на Ваш погляд, найбільш вдалим?
3. Які причини зумовили виникнення політики як явища суспільного життя?
4. Чи може суспільство обійтись без політики?
5. Які основні функції політики?
6. Чим спричинене зростання ролі політики в житті сучасного суспільства?
7. Які є позитивні і негативні аспекти політизації суспільного життя?
8. Які є різновиди і типи політики?
9. Що входить до структури політики?
10. Хто і що виступає суб'єктами та об'єктами політики?
11. У чому полягає діалектика відносин суб'єктів і об'єктів політики?

12. Який зв'язок існує між політикою та іншими сферами суспільного життя?
13. У чому полягає діалектика політики і економіки?
14. Які, на Ваш погляд, політичні рішення необхідні для подолання економічної кризи в Україні?
15. Що є спільного у політики та моралі і що їх відрізняє?
16. Чи є політика “чистою справою” і в чому суть морального імперативу політики?
17. Як розуміти поняття: “політичний реалізм” і “політичний максималізм”?
18. Чому сучасна наука відмовилась від марксистської концепції щодо відмирання в майбутньому суспільстві політики?
19. Як розуміти формулу: “політика – це мистецтво можливого”?

ТЕМА 2. Зарубіжна та українська політична думка і політичні доктрини

1. Еволюція зарубіжної політичної думки

1. Які характерні риси були притаманні політичній думці Стародавньому Сходу?
2. Які ідеї, що були властиві політичній думці Стародавнього Світу, не втратили свого значення й нині?
3. Хто був першим автором моделі “ідеальної держави”?
4. Чому творчість Аристотеля вважається найвищим досягненням античної політичної думки?
5. Що було характерним для політичних ідей Середньовіччя?
6. Чому Середньовіччя порівняно небагате на політичних мислителів?
7. Чим відрізнялись політичні ідеї Відродження від політичної думки Середньовіччя?
8. Що нового вніс у вчення про політику Н.Макіавеллі?
9. Чи у всьому співпадають політичні погляди Н.Макіавеллі з поширеним нині поняттям “макевіаллізму”?
10. Який внесок у світову політичну думку був зроблений мислителями доби Просвітництва?
11. Які політичні концепції доби Просвітництва дістали практичну реалізацію в сучасних умовах?
12. Які основні положення марксистського вчення про політику?
13. У чому, на Вашу думку, причини кризи марксизму?
14. Які теорії і концепції дістали ґрунтовну розробку в зарубіжній політичній думці ХХ століття?
15. Які положення теорії еліт італійських вчених Г.Моска і В.Парето?
16. Які політичні проблеми досліджував Макс Вебер?
17. У чому суть концепції Ф.Фукуями (США) про “кінець історії”?
18. Що нового, на Ваш погляд, містить концепція американського політолога С. Хантінгтона про “зіткнення цивілізацій”?

2. Основні етапи історії політичної думки в Україні

1. Які основні політичні ідеї були властиві княжій добі історії України?

2. У яких джерелах викладені основні політичні ідеї княжої доби?
3. Які політичні ідеї були властиві українським мислителям періоду козацько-гетьманської держави?
4. Які політичні ідеї містяться в Конституції П. Орлика?
5. Які були погляди на державно-політичні питання діячів Кирило-Мефодіївського товариства?
6. Які політичні ідеї М. Драгоманова роблять його одним з найвизначніших представників української політичної думки?
7. Які політичні ідеї були найбільш характерними для творчості І. Франка?
8. У чому значення і особливості внеску М. Грушевського в українську політичну думку?
9. Які ідеологічні течії можна виділити в українській політичній думці першої половини ХХ ст.?
10. У чому Ви вбачаєте спільність та відмінність політичних поглядів В. Липинського, М. Міхновського і В. Винниченка?
11. Що було характерним для політичних поглядів Д. Донцова?
12. Які основні положення теорії “інтегрального націоналізму” Д. Донцова?
13. Політичні ідеї учасників дисидентського руху в Україні?
14. Який внесок у розвиток політичної думки зроблений в Конституції України?

3. Сучасні політичні доктрини

1. Яку роль відіграють політичні доктрини в житті суспільства?
2. Які основні риси характеризують консерватизм?
3. У чому позитивні моменти та обмеженість доктрини консерватизму?
4. Які основні ознаки доктрини лібералізму?
5. У чому Ви вбачаєте сильні і слабкі сторони ліберальної доктрини?
6. Які основні положення доктрини комунізму?
7. Які основні причини глобальної кризи комуністичної доктрини?
8. Які основні риси соціал-демократичної доктрини?
9. У чому Ви вбачаєте відмінність між доктриною комунізму і соціал-демократичною доктриною?
10. Чому соціал-демократизм не має широкої підтримки в Україні?
11. Які характерні ознаки і риси доктрини фашизму?
12. Чи існує сьогодні і в перспективі загроза фашизму і неофашизму?
13. Які сутнісні риси доктрини анархізму?
14. Яка суть доктрини клерикалізму та її різновидів?
15. Які основні риси притаманні альтернативним доктринам сучасності?
16. Які позитивні сторони є в альтернативних доктринах і в чому їх слабкість?
17. Чому відбувається процес трансформації суспільно-політичних доктрин?
18. Які суспільно-політичні доктрини є теоретико-ідеологічною платформою основних партій України?

ТЕМА 3. Політичний процес і політичні конфлікти

1. Політичний процес і його структура

1. Які сутнісні риси політичного процесу і яка його структура?
2. Які Ви знаєте типи політичних процесів?
3. Яка специфіка політичних процесів у посттоталітарних країнах?
4. Які соціально-політичні процеси відбуваються нині в сучасній Україні?
5. Якими способами відбувається реалізація політичних процесів?
6. У чому полягає специфіка еволюційних та революційних політичних процесів?
7. У чому полягає суть політичної модернізації?
8. Від чого залежить політична стабільність?
9. Як в сучасній політології трактується поняття “криза”?
10. Наведіть декілька прикладів кризи в сучасній Україні?

2. Діяльність як головний фактор політичного життя і досягнення цілей

1. Чому політичну діяльність вважають найважливішою складовою політичного процесу?
2. Що є джерелом, рушійною силою політичної діяльності?
3. Які форми і види політичної діяльності найбільш поширені у нинішньому політичному житті України?
4. Які фактори і чинники визначають політичну поведінку населення?
5. Які є типи політичної діяльності і поведінки?
6. Якими ознаками характеризується політична поведінка опозиційного типу?
7. У чому суть таких принципів політичної поведінки і політичної діяльності, як толерантність і компромісність?
8. Які ознаки характеризують конформістський тип поведінки людини?
9. Що відрізняє конформізм і нонконформізм у політичній поведінці?
10. Які причини зумовлюють політичну пасивність і байдужість людей?
11. Які чинники визначають специфіку електоральної поведінки громадян?
12. У чому полягає спільність і відмінність правого і лівого радикалізму?
13. Які характерні риси властиві ролі натовпу в політиці?

3. Політичний менеджмент як система управління політичними процесами

1. Яку роль в політиці відіграє менеджмент?
2. Які принципи лежать в основі політичного менеджменту?
3. Спільне та відмінне в стратегії і тактиці політичного менеджменту?
4. Що необхідно для прийняття оптимальних політичних рішень?
5. Який механізм політичного менеджменту та його основні елементи?
6. Якою є процесуальна структура політичного рішення?
7. Якою повинна бути інформація про керовану систему, щоб рішення було адекватним і оптимальним?
8. Які основні методи прийняття політичних рішень?
9. Якими засобами досягається реалізація політичних рішень?
10. Чи виконує бюрократія позитивну роль в політичному менеджменті?

4. Політичний маркетинг і його структура

1. Що являє собою політичний маркетинг і якою є його структура?
2. Якими аргументами можна пояснити необхідність політичного маркетингу?
3. Якими засобами здійснюється вивчення політичного ринку?
4. Яку роль відіграє політична реклама і яких норм слід дотримуватись у ній?
5. Як впливає істотно на настрої і поведінку людей формування відповідних політичних іміджів?
6. Який зміст вкладається в поняття “виборча інженерія”?
7. Що таке політичне маніпулювання і яке його місце у маркетингу?
8. Чи є, на Ваш погляд, ефективним політичний маркетинг в умовах сучасної України?

5. Політичний конфлікт

1. Які сутнісні ознаки характеризують політичний конфлікт?
2. Як співвідносяться поняття “суперечність”, “криза”, “інцидент” і “конфлікт”?
3. Які приклади політичних конфліктів можна навести з політичного життя України чи зарубіжних країн?
4. Які причини породжують політичні конфлікти?
5. Які існують типи політичних конфліктів?
6. Чи можна уникнути конфліктів і чи існує соціотехніка і профілактика їх попередження?
7. Які фази характеризують динаміку політичних конфліктів?
8. Які можливі форми ставлення до політичних конфліктів і яка з них, на Вашу думку, є найбільш продуктивною?
9. У чому є різниця між конфліктами в демократичних і недемократичних суспільствах?
10. Які є технології урегулювання політичних конфліктів?
11. Які сутнісні ознаки консенсусу як засобу урегулювання політичних конфліктів?
12. Чи передбачає консенсус досягнення домовленості між суб'єктами конфлікту з усіх спірних питань?
13. Якими є в реальному житті компромісні взаємні поступки конфліктуючих сторін: симетричними (однаковими) чи асиметричними (неоднаковими)?
14. Яка суть емпатії як засобу урегулювання політичних конфліктів?
15. Які засоби, форми і методи політичної боротьби є допустимими в цивілізованому суспільстві?
16. Яке сучасне розуміння понять “праві” і “ліві” в політиці?
17. Чим відрізняються політичні революції і політичні реформи?
18. Які реформи в Україні дали, на Вашу думку, позитивний результат, а які виявились невдалими?

ТЕМА 4. Політична влада і демократія

1. Політична влада: суть, джерела, функції, типологія та механізми

1. Що таке “політична влада” і яке із визначень цього поняття є, на Ваш погляд, найбільш вдалим?
2. Чим відрізняються поняття: “влада”, “політична влада” і “державна влада”?
3. Яка сутнісна характеристика понять “партократія”, “бюрократія” і “технократія”?
4. Які функції виконує політична влада?
5. Що входить до структури влади?
6. Які форми і типи політичної влади?
7. Що є джерелом політичної влади?
8. За допомогою яких ресурсів реалізується політична влада і забезпечується її ефективність?
9. Які мотиви можуть забезпечити підпорядкування особи рішенням влади?
10. У чому відмінність між поняттями “легальність влади” і “легітимність влади”?
11. Чи є насильство ресурсом влади тільки в недемократичних країнах?
12. Чим зумовлена необхідність поділу влади?
13. Хто із мислителів першим обґрунтував необхідність поділу державної влади на незалежні гілки?
14. Як функціонує механізм стримувань і противаг гілок державної влади?
15. Що означає поняття “дифузія влади”?
16. Чому засоби масової інформації називають “четвертою владою”?
17. Як діє механізм поділу державної влади в умовах незалежної України?
18. Які конституційні положення характеризують державно-політичну владу в Україні?

2. Демократія як форма і спосіб організації суспільно-політичного життя

1. Які сутнісні ознаки демократії як форми і способу організації суспільно-політичного життя?
2. Які цінності демократії приваблюють людей до цієї форми організації суспільно-політичного життя?
3. Чи є у демократії недоліки і якщо так, то які?
4. В яких значеннях вживається нині термін “демократія”?
5. Як функціонує процес здійснення народом влади?
6. Чим зумовлено існування як прямої (безпосередньої), так і представницької форми демократії?
7. Чи коректним є питання про те, яка форма демократії (безпосередня, представницька чи професійна) є найкращою?
8. Чи змінюється уявлення про демократію в процесі історичного розвитку?
9. Чи однотипні демократичні країни за формою державного правління і за формою державного устрою?
10. Що є критеріями демократичності суспільства?
11. Які права та свободи людини і громадянина гарантує демократія?
12. Як співвідносяться в умовах демократії права і свободи людини з обов’язками та відповідальністю?
13. Як слід розуміти демократичний принцип рівності?

14. У чому Ви вбачаєте суть демократичного принципу гласності?
15. Що визначає межі демократичного принципу плюралізму?
16. Яку роль в умовах демократії відіграє опозиція?
17. Наскільки реальним є народовладдя в Україні?
18. У чому Ви вбачаєте специфіку процесу формування демократії в Україні?
19. Чи повинна Україна копіювати демократичні традиції, норми і структури, які властиві західним моделям демократії?

ТЕМА 5. Політична система та її інститути

1. Політична система суспільства

1. Які суттєві ознаки характеризують політичну систему суспільства?
2. Які функції виконує політична система?
3. Які основні компоненти входять до структури політичної системи?
4. Які елементи входять до інституційної підсистеми політичної системи суспільства?
5. Який інститут політичної системи є центральним у будь-якому суспільстві?
6. Які причини зумовлюють те, що держава є основним і головним інститутом політичної системи будь-якої країни?
7. Які існують типи політичних систем за різними критеріями?
8. За якими основними критеріями визначається типологія політичних систем?
9. Які типологічні ознаки притаманні політичній системі України?
10. Як залежить рівень і тип політичної культури від типу політичної системи суспільства?
11. Від чого залежить стабільність політичної системи?
12. Який зв'язок існує між стабільністю, модернізацією і ефективністю виконуваних політичною системою функцій?
13. Які основні напрями реформування політичної системи сучасної України?

2. Політичні режими та їх трансформація

1. Як у сучасній науці трактується термін “політичний режим”?
2. Як класифікують політичні системи за типом політичного режиму?
3. Які основні риси характеризують тоталітарний режим?
4. Які сутнісні ознаки характеризують авторитарний політичний режим?
5. Як відбувається процес трансформації політичних режимів?
6. Як можна визначити, на вашу думку, політичний режим сучасної України?

3. Держава і громадянське суспільство

1. Які Ви знаєте концепції виникнення держави?
2. У чому полягає суть “договірної” теорії походження держави?
3. Чому держава є центральним інститутом політичної системи в будь-якому суспільстві?
4. Якими є внутрішні функції держави?
5. Якими є зовнішні функції держави?

6. Яка політична ідеологія обмежує функції держави виконанням ролі “нічного сторожа”?
7. Що таке монополія на легітимне насильство?
8. За якими ознаками здійснюється типологія держав?
9. Чи узгоджуються принципи демократії з монархічною формою правління?
10. Чим можна пояснити збереження монархії в ряді сучасних європейських держав?
11. Що являє собою республіка як форма державного правління і які є її різновиди?
12. Які сутнісні ознаки унітарної моделі державного устрою?
13. Які ознаки є сутнісними для федеративної форми державного устрою?
14. Якою є українська держава за формою правління і державного устрою?
15. У чому мають спільність тоталітарний і авторитарний режими і в чому вони відрізняються?
16. Якими шляхами відбувався і відбувається нині процес трансформації політичних режимів в посттоталітарних державах?
17. Які основні риси характеризують правову державу?
18. Які основні ознаки соціальної держави?
19. Як узгоджуються дихотомічні ознаки правової та соціальної держави?
20. Що являє собою громадянське суспільство: його суть і структура?
21. Які елементи входять до структури громадянського суспільства?
22. Які успіхи і проблеми процесу становлення громадянського суспільства в Україні?

4. Політичні партії, громадські організації і рухи

1. Що є суттю політичних партій і що зумовило їх виникнення?
2. Які основні функції виконують політичні партії?
3. Як відбувається процес здійснення партією впливу на політику влади?
4. Які є типи політичних партій?
5. Що є критеріями типології (класифікації) політичних партій?
6. Яка типологія партій України за ідеологічним критерієм?
7. Які політичні партії можна віднести до лівих, центристських та правих?
8. Чим відрізняються правлячі та опозиційні партії?
9. Чим відрізняється соціальна база політичних партій від їх електорату?
10. Як впливає пропорційна виборча система на структурування політичних партій?
11. Який тип партійної системи є, на Ваш погляд, найбільш ефективним?
12. Яка партійна система існує в сучасній Україні?
13. Як відбувається процес становлення багатопартійності в Україні?
14. Чи є, на Вашу думку, велика кількість партій позитивним фактором політичного життя сучасної України?
15. Які Ви знаєте політичні партії, що функціонують в Україні?
16. Які правові засади формування та діяльності політичних партій, громадських організацій та рухів в Україні?

17. У чому виявляється роль громадських організацій в політичному житті суспільства?
18. За якими критеріями здійснюється класифікація (типологія) громадських організацій і рухів?
19. Чи відіграють профспілки України ту роль, яку вони відіграють в суспільно-політичному житті розвинених країн?
20. Які ознаки і риси громадських організацій та рухів відрізняють їх від політичних партій?
21. У чому виявляється специфіка неформальних організацій та об'єднань?
22. Які Ви знаєте громадські організації та суспільні рухи в Україні?
23. Які сутнісні ознаки характеризують суспільні рухи?
24. Які Ви знаєте види суспільних рухів?
25. У яких випадках держава відмовляє у реєстрації або ж забороняє уже існуючі політичні партії та громадські організації і рухи?

ТЕМА 6. Політичні еліти і політичне лідерство

1. Політичні еліти та їх роль в житті суспільства

1. Яка сутнісна характеристика політичної еліти?
2. Які Ви знаєте теорії та концепції політичних еліт?
3. Які основні функції політичних еліт?
4. Які існують класифікації (типології) політичних еліт?
5. Які критерії типологізації політичних еліт?
6. У чому виявляється відмінність формування і функціонування політичних еліт в умовах демократичного і недемократичного суспільства?
7. Чому є необхідною постійна “циркуляція” політичних еліт?
8. У чому відмінність понять “істеблішмент” і “номенклатура”?
9. Чи є синонімами поняття “контреліта” і “квазіеліта”?
10. Чому сучасну політичну еліту України порівнюють із псевдоелітою, квазіелітою?
11. У чому відмінність “відкритих” та “закритих” політичних еліт?
12. Які характерні риси політичних еліт посттоталітарної України?
13. Який склад політичної еліти сучасної України за освітніми, професійними та іншими соціально-демографічними показниками?
14. Які є тенденції трансформації політичних еліт України?
15. У чому виявляється роль регіональної політичної еліти?

2. Політичне лідерство

1. У чому полягає суть політичного лідерства та які його основні функції?
2. У чому може виявлятися позитивний і негативний вплив лідера на політичний процес і життя всього суспільства?
3. Які є типології політичного лідерства?
4. Які критерії використовуються для класифікації (типології) політичного лідерства?

5. Які риси та якості необхідні політичному лідеру для успішного виконання своїх функцій?
6. Чи можна на підставі “теорії рис і якостей” визначити постійний тип лідера, придатного для всіх часів і народів та для всіх обставин?
7. Як впливають історичні умови на формування суспільної потреби в певному типі політичного лідера?
8. Відмінність ролі політичного лідера в демократичному і недемократичному суспільствах?
9. Які ознаки характеризують харизматичного лідера?
10. Які основні ознаки характеризують тип лідера-популіста?
11. У чому відмінність між формальним і неформальним лідерами?
12. У чому виявляється механізм відбору і формування політичного лідера?
13. Як функціонує механізм зміни політичного лідера в умовах демократії?
14. Яка існує залежність між типом політичного режиму та процесом зміни лідера?
15. У чому виявляється вплив політичного маркетингу на формування позитивного іміджу лідера?
16. Як виявлявся вплив лідера на політичні події і процеси в сучасній Україні?
17. Які лідери очолюють провідні політичні партії України?

ТЕМА 7. Політична свідомість і політична культура

1. Політична свідомість

1. Які сутнісні риси характеризують політичну свідомість?
2. Як впливає рівень політичної свідомості громадян на динаміку модернізаційних процесів у суспільстві?
3. Які є типи та рівні політичної свідомості?
4. Які існують гносеологічні рівні політичної свідомості?
5. Які сутнісні ознаки властиві емпіричному та буденному рівням політичної свідомості?
6. Які риси властиві соціально-психологічному рівню політичної свідомості?
7. Які ознаки наукового рівня політичної свідомості?
8. Які характерні риси ідеологічного рівня політичної свідомості?
9. Яка відмінність між науковим та ідеологічним рівнями політичної свідомості?
10. Які існують типи політичної свідомості за ідеологічною ознакою?
11. У чому відмінність консервативної, ліберальної, комуністичної, соціал-демократичної та інших ідеологій і яке, на Ваш погляд, їх місце в політичному житті сучасної України?
12. Як розуміти конституційне положення про те, що жодна ідеологія в Україні не може бути державною?
13. Яка специфіка масової політичної свідомості і її роль у суспільно-політичному житті?

14. Що являє собою політичний стереотип і яка його роль у політичному житті?
15. Які соціально-психологічні риси характеризують назови і його роль в політиці?
16. Які існують суб'єктні рівні політичної свідомості?
17. У чому полягає діалектика індивідуальної, групової (колективної) та суспільної політичної свідомості?
18. У чому полягає суть політичної соціалізації і як довго вона триває?
19. Які шляхи і засоби формування політичної свідомості?
20. У чому виявляється діалектика взаємовідносин політичної свідомості і політичного буття?

2. Політична культура

1. Які сутнісні риси характеризують політичну культуру і її роль у житті суспільства?
2. Які функції виконує політична культура?
3. Які елементи входять до структури політичної культури?
4. Що являє собою культура політичних знань?
5. Що таке політичні переконання і їх відмінність від політичних знань?
6. Під впливом яких факторів відбувається формування політичних переконань?
7. Якою має бути культура політичної поведінки?
8. Яку роль відіграє культура функціонування органів державної влади та інших політичних інституцій?
9. Які існують типи політичної культури?
10. Які відмінності існують між демократичною політичною культурою і тоталітарною політичною культурою?
11. Які існують політичні субкультури?
12. Які характерні риси властиві політичній культурі українського суспільства?
13. У чому виявляються історичні та регіональні особливості політичної культури України?
14. Які основні засоби і методи формування політичної культури демократичного типу?
15. Проблеми формування демократичної політичної культури в умовах посттоталітарної України?
16. Особливості формування політичної молодіжної субкультури в умовах зміни соціальних парадигм і орієнтирів?
17. Чи відчуваєте Ви вплив вивчення курсу політології на Вашу політичну культуру?

ТЕМА 8. Етнонаціональні процеси та міжнародна політика

1. Нації та національна політика

1. Які Ви знаєте визначення поняття “нація”?

2. Що є спільним у етносу та нації і чим вони відрізняються?
3. Чи є взаємозалежність між виникненням нації та її держави?
4. Що означає поняття “політична нація”?
5. Яке, на Вашу думку, майбутнє націй?
6. Які основні напрями національної політики?
7. Чи тільки в поліетнічних країнах є потреба в національній політиці?
8. Які особливості має національна політика України?
9. Які, на Вашу думку, успіхи і проблеми в національній політиці української держави?
10. Яка Ваша оцінка нинішнього стану міжнаціональних відносин в Україні?
11. Який зміст національного питання?
12. У чому відмінність між вузьким і широким розумінням національного питання?
13. Який існує історичний досвід цивілізованого розв’язання національного питання?
14. Що таке національна самосвідомість?
15. Згідно з якими ознаками особа визначає свою національність?
16. Які Ви знаєте визначення української національної ідеї?
17. У чому причини виникнення радикальних форм націоналізму-шовінізму і расизму?
18. Що являє собою космополітизм?
19. Які причини виникнення міжнаціональних конфліктів?
20. Які Ви знаєте приклади міжнаціональних конфліктів у сучасному світі?
21. Яку роль відігравав національний фактор у розпаді колишнього Радянського Союзу?
22. Які напрями та засоби розв’язання міжнаціональних конфліктів?
23. Проблеми розвитку національно-етнічних меншин в Україні?
24. Яке місце мовної проблеми в етнонаціональній політиці?
25. Яка роль проблематики державного устрою в багатонаціональних за складом свого населення державах?

2. Зовнішня політика і система міжнародних відносин

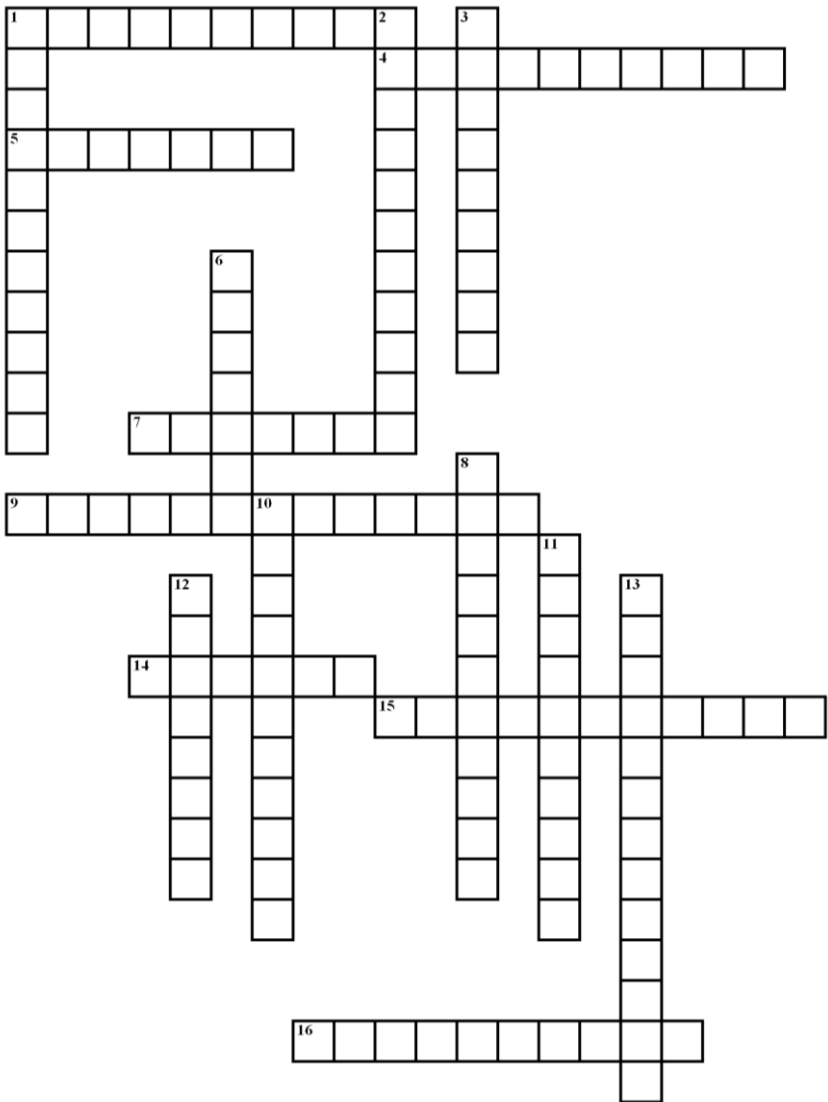
1. У чому виявляється взаємозв’язок і взаємозалежність між зовнішньою і внутрішньою політикою?
2. Які розрізняють види і типи міжнародних відносин?
3. Які основні цілі і пріоритети зовнішньої політики України?
4. У чому виявляється участь України в загальноєвропейському процесі?
5. У чому суть “національного інтересу” як поняття зовнішньої політики?
6. Чи відповідає національним інтересам України її відмова від ядерної зброї?
7. Які принципи зовнішньої політики і міжнародних відносин визначені основними світовим співтовариством?
8. Хто виступає суб’єктами міжнародних відносин?
9. Що таке народна дипломатія і яка її роль у реалізації зовнішньої політики і міжнародних відносин?

10. Чому принцип мирного співіснування займає центральне місце у системі сучасного міжнародного права?
11. Чому нове політичне мислення переносить акцент із постулату суперечливості світу на постулат його єдності і взаємозалежності держав?
12. Які напрями і засоби досягнення надійної безпеки на міжнародній арені?
13. Які компоненти, крім збройного компоненту, формують потенціал сили держави на міжнародній арені?
14. Які існують методи і засоби урегулювання міжнародних суперечностей і конфліктів?
15. У яких випадках втручання третіх країн у відносини двох держав є доцільним і легітимним?
16. Яка, на Ваш погляд, ефективність діяльності Організації об'єднаних націй (ООН) та інших міжнародних організацій в справі регулювання відносин між державами і розв'язання конфліктів між ними?
17. Якою є модель світового порядку на нинішньому етапі?
18. Які соціально-політичні виклики і ризики несе із собою процес глобалізації світу?
19. У чому виявляється зв'язок зовнішньої політики і глобальних проблем сучасності?
20. У чому Ви вбачаєте особливості геополітичного статусу України?

II. ТЕМАТИЧНІ КРОСВОРДИ

ТЕМА 1. Політологія і політика як суспільне явище Кросворд 1.

По горизонталі:

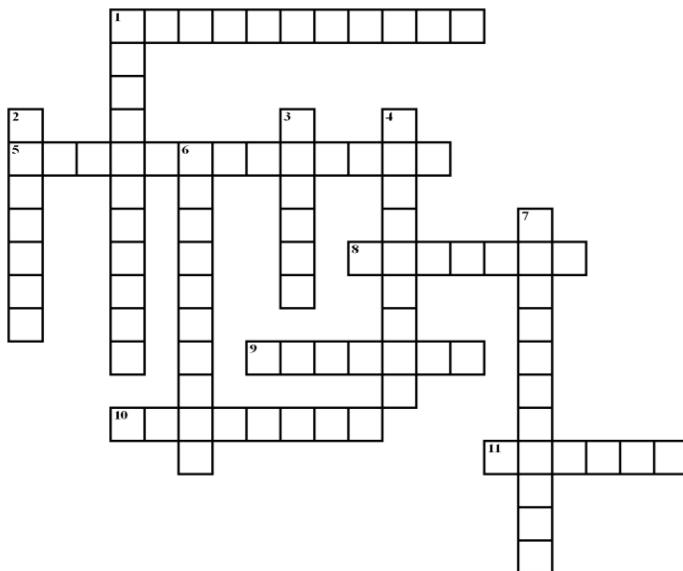
1. Фактор, який не впливає позитивно на забезпечення морального

імперативу політики, характеризується жорстокістю, нерідко використанням аморальних і протизаконних засобів. **4.** Античний мислитель, який виділив вивчення політичних відносин у самостійну науку про політику. **5.** Наука, що вивчає в хронологічній послідовності хід розвитку людського суспільства та його закономірності. **7.** Позиція, коли в конкретній ситуації політик, будучи змушений відійти від моральних принципів, вибирає при цьому найменше зло, оскільки вважає, що повністю уникнути несправедливих засобів неможливо. **9.** Метод політичного прогнозування, який полягає в поширенні висновків, отриманих при вивченні однієї частини соціального процесу, на іншу частину і на майбутнє. **14.** Давньогрецький мислитель, якому належать слова: „Політика є мистецтвом жити разом”. **15.** Наука, яка розглядає вплив географічних чинників на внутрішню і зовнішню політику держав і націй. **16.** Наука, що допомагає розкрити суб'єктивні механізми політичної поведінки індивідів і груп, психологічні особливості різних типів політичних лідерів.

По вертикалі:

1. Наука про політику. **2.** Деструктивний фактор у політиці, що веде до утопічних сподівань і відриву від реальності. **3.** Суспільна наука, яка озброює політологію загальними методами пізнання, теорією мислення, розумінням змісту і соціальної зумовленості політичних явищ. **6.** Один з об'єктів вивчення політології, центральний інститут політичної системи суспільства. **8.** Метод політології, зорієнтований не на вивчення політичних інституцій, а на аналіз реальної політичної поведінки окремих осіб і груп. **10.** Залучення до політики широких мас населення, підвищення політичної активності людей. **11.** Наука про суспільство, соціальні спільноти та суспільні відносини. **12.** Сукупність відносин індивідів і соціальних груп, пов'язаних із завоюванням, утриманням і використанням влади з метою реалізації своїх потреб та інтересів. **13.** Суспільна наука, що вивчає систему економічних відносин, їх єдність і взаємодію з продуктивними силами та політичними, ідеологічними та соціальними інститутами суспільства.

Кросворд 2.

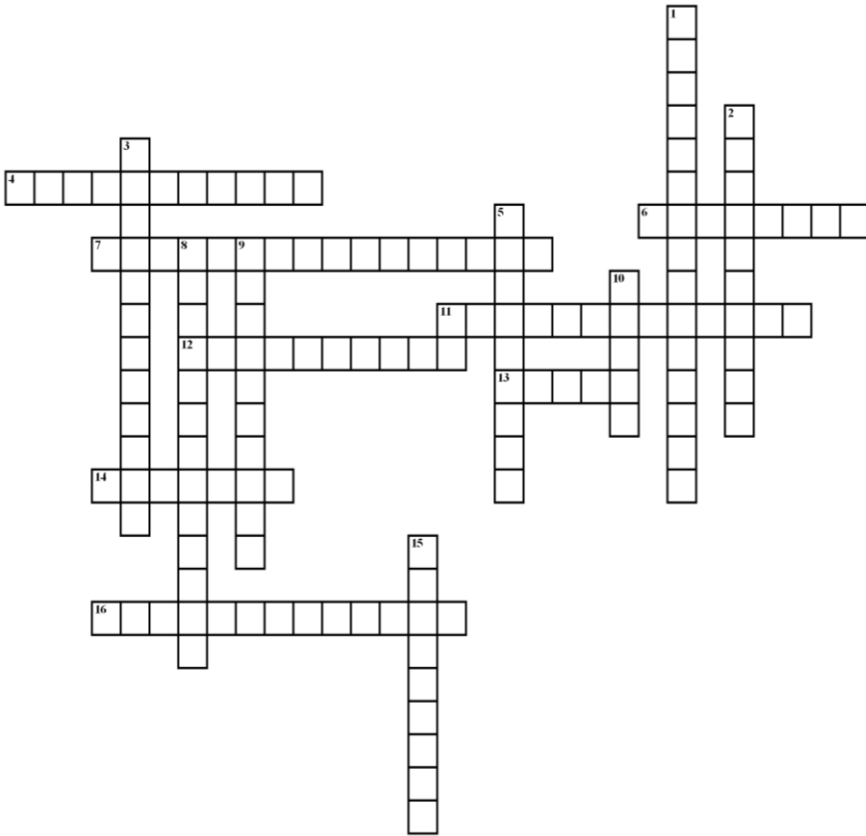
По горизонталі:

1. Наука про політику. **5.** Метод політичного прогнозування, який полягає в поширенні висновків, отриманих при вивченні однієї частини соціального процесу, на іншу частину і на майбутнє. **8.** Суспільна наука, що займається вивченням політичного життя, особливостей його функціонування та розвитку з найдавніших часів до сьогодення. **9.** Позиція, коли політик змушений відійти від моральних принципів, вибирає найменше зло, оскільки вважає, що повністю уникнути несправедливих засобів у політиці неможливо. **10.** Сукупність відносин індивідів і соціальних груп, пов'язаних із завоюванням, утриманням і використанням влади з метою реалізації своїх потреб та інтересів. **11.** Країна, де вперше з'явився термін „політика”.

По вертикалі:

1. Залучення до політики широких мас населення, підвищення політичної активності людей. **2.** Праця давньогрецького мислителя, в якій обґрунтована модель ідеальної держави. **3.** Античний мислитель, який першим в історії політичної думки створив модель ідеальної держави. **4.** Суспільна наука, яка озброює політологію загальними методами пізнання, теорією мислення, розумінням змісту і соціальної зумовленості політичних явищ. **6.** Давньогрецький мислитель, якого вважають зачинателем основ теорії політики. **7.** Метод політології, зорієнтований не на вивчення політичних інституцій, а на аналіз реальної політичної поведінки окремих осіб і груп.

Кросворд 3.

По горизонталі:

4. Функція політології, що оцінює вплив ідеології на політичну реальність, формує політичну свідомість, політичну культуру і поведінку. **6.** Категорія політології, одна з найважливіших сфер життєдіяльності суспільства, в основі яких – взаємини соціальних груп та індивідів щодо утримання й реалізації влади. **7.** Метод політології, який досліджує політичні явища на основі аналізу поведінки окремих людей чи соціальних груп. **11.** Функція політології, що передбачає створення, підбір та розробку найприйнятніших методів проведення політологічного аналізу. **12.** Функція політології, яка покликана дати наукове обґрунтування розв'язання проблем політики, проникнути в сутність політичних явищ, виявити закономірності політичного процесу. **13.** Спосіб, прийом або система прийомів для досягнення певної мети. **14.** Функція політології, яка формує політико-правову

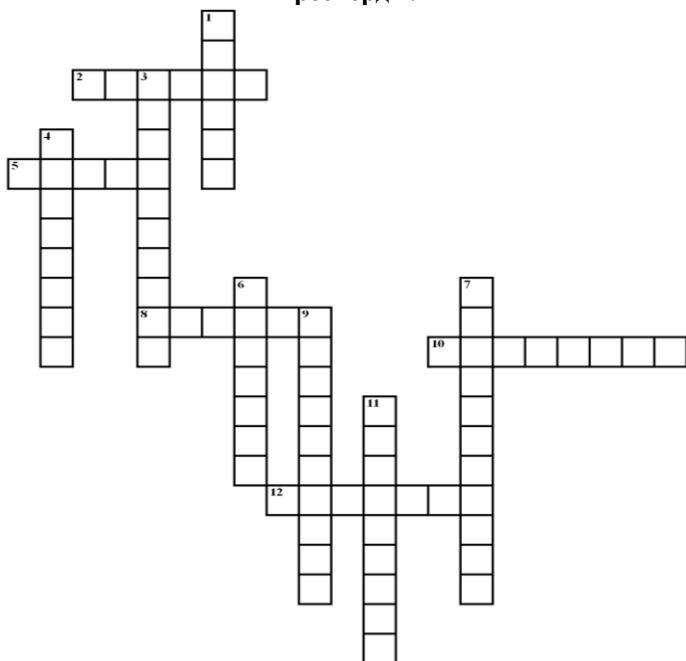
свідомість на основі духовних традицій народу, політичну культуру, сприяє розвитку політичної активності, патріотичних поглядів та почуттів. **16.** Метод політології, який передбачає з'ясування соціальної зумовленості політичних явищ, зокрема, впливу на політичну систему економічних відносин, соціальної структури, ідеології і культури.

По вертикалі:

1. Метод політології, який полягає у вивченні зумовленості політики чинниками і природними потребами людини. **2.** Метод, який поєднує спостереження, опитування, експеримент, аналіз документів і дає змогу найбільш повно і точно виявити суспільну думку щодо актуальних проблем країни та регіону. **3.** Метод політології, який співставляє різні політичні об'єкти, встановлює їх спільні риси і відмінності, певні тенденції та їх динаміку. **5.** Метод політології, що забезпечує цілісне сприйняття об'єкта досліджень і всебічний аналіз зв'язків між окремими елементами в рамках цілого. **8.** Метод політичного прогнозування, який полягає в поширенні висновків, отриманих при вивченні однієї частини соціального процесу, на іншу частину чи на майбутнє. **9.** Метод політології, який ґрунтується на хронологічній фіксації політичних подій та фактів, їх дослідженні в часовому просторі, порівнянні з подіями минулого, теперішнього та моделями майбутнього. **10.** Базова категорія політології, вольове відношення між людьми, за якого одні люди здатні і мають можливість нав'язувати свою волю іншим. **15.** Функція політології, завдання якої полягає у виробленні наукових рекомендацій щодо практичної організації політичних процесів та виробленні технологію практичного використання політичних теорій, втілення їх у життя.

ТЕМА 2. Зарубіжна та українська політична думка і політичні доктрини

Кросворд 4.

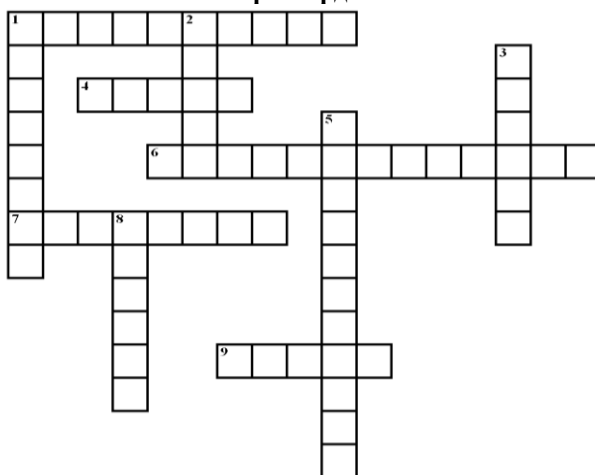
По горизонталі:

2. Автор теократичної моделі утопічної "ідеальної держави". **5.** Мислитель епохи Просвітництва, який розробив теорію природного права і суспільного договору. **8.** Ідейно-політичний напрямок стародавнього Китаю, який відсував на задній план моральне виховання і відстоював необхідність підпорядкування суспільства жорстким законам. **10.** Соціально-політична думка епохи Відродження, в центрі якої – людина. **12.** Праця давньогрецького мислителя, в якій обґрунтована модель ідеальної держави.

По вертикалі:

1. Образ ідеальної влади і нездійсненого на практиці суспільно-державного устрою. **3.** Видатний вчений, який вперше виділив вивчення політичних відносин у самостійну науку про політику, зачинатель основ теорії політики. **4.** Мислитель Стародавнього Китаю, прихильник ненасильницьких методів правління, який обстоював думку про те, що відносини в державі мають регулюватися мораллю. **6.** Римський мислитель, прихильник республіканізму. **7.** Форма правління (за Сократом), згідно якої влада перебуває в руках багатих. **9.** Мислитель, який відстоював принцип "мета виправдовує засоби". **11.** Мислитель раннього Середньовіччя, один з отців церкви – Августин ...

Кросворд 5.

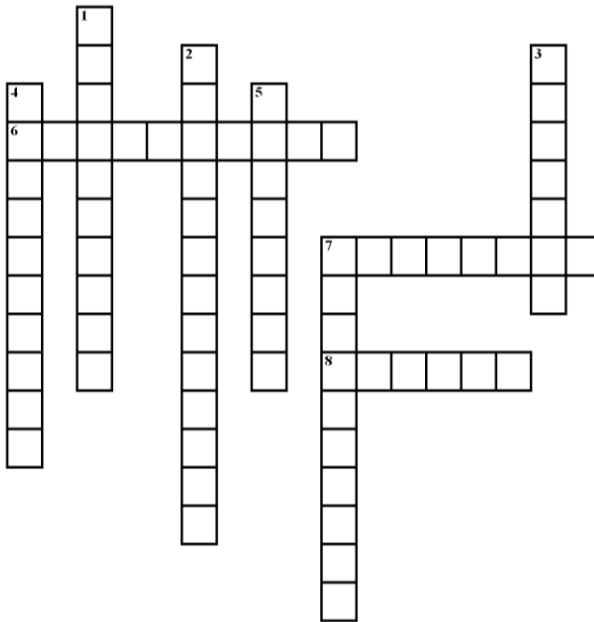
По горизонталі:

1. Мислитель Середньовіччя, що відділив політику від моралі і запропонував ціннісно-нейтральне, раціоналістичне її трактування. **4.** Мислитель епохи Просвітництва, який розробив теорію природного права і суспільного договору. **6.** Назвіть історичну епоху, коли виникла концепція правової держави. **7.** Політична доктрина, яка зорієнтована на побудову суспільства, заснованого на колективній власності на засоби виробництва, державному плануванні в економіці, досягненні соціальної рівності. **9.** Німецький реформатор Церкви, основу політичної доктрини якого становило вчення про два світи: земний і духовний.

По вертикалі:

1. Французький просвітител, ідеолог, який розумів під свободою „право робити все, що дозволено законом”. **2.** Мислитель Середньовіччя, якому належить положення про те, що раціоналізм політичного життя залежить у значній мірі від використання позитивного потенціалу бюрократії. **3.** Мислитель, якому належить вчення про ідеальну державу, де влада належить правителям-філософам. **5.** Історична епоха, представники якої на перший план висували проблему прав і свобод людини, її право на індивідуальність. **8.** Образ ідеальної влади і нездійсненого на практиці суспільно-державного устрою.

Кросворд 6.

По горизонталі:

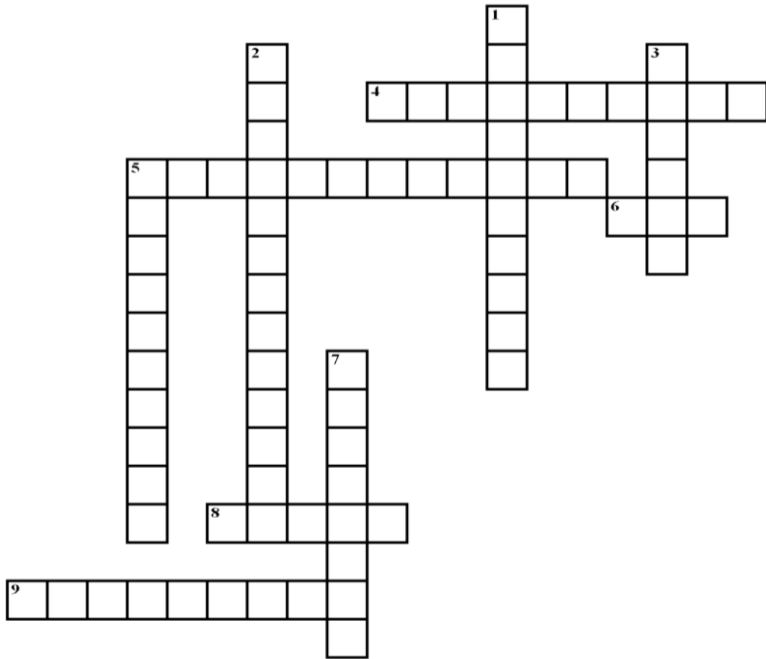
6. Античний мислитель, який наголошував на великому значенні середнього класу для успішного економічного розвитку держави. **7.** Стародавній мислитель, якому належить „золоте правило” моралі „Не бажай іншому того, чого не бажаєш собі”. **8.** Античний мислитель, якому належить теза про те, що користь і успіх у досягненні мети є головним критерієм політичної діяльності.

По вертикалі:

1. Мислитель Середньовіччя, що відділив політику від моралі і запропонував ціннісно-нейтральне, раціоналістичне її трактування. **2.** Історична епоха, для якої характерні теорія поділу влади, правової держави, терпимості до інакодумства. **3.** Французький протестантський релігійний реформатор, який виступав за повну незалежність церкви від держави, вважав республіку найкращою моделлю аристократичної держави. **4.** Автор концепції “зіткнення цивілізацій”. **5.** Історична епоха, представники якої на перший план висували право людини на індивідуальність, незалежність, самобутній спосіб життя, звільнення людини і суспільства від релігійного впливу. **7.** Італійський філософ-утопіст, основоположник утопічного соціалізму, автор книги „Місто Сонця”.

Кросворд 7.

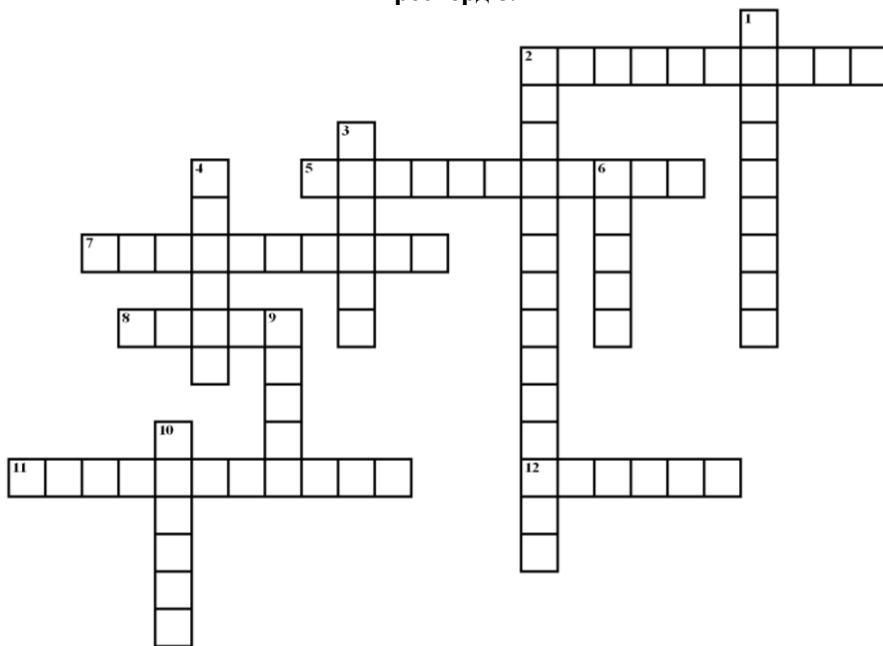
По горизонталі:

4. Мислитель Середньовіччя, що відділив політику від моралі, запропонувавши ціннісно-нейтральне, раціоналістичне її трактування. **5.** Форма правління (за Сократом), коли при владі перебувають кращі громадяни, які дотримуються законів. **6.** Англійський філософ, один з основоположників утопічного соціалізму (XVI ст.), автор суспільно-політичного трактату „Утопія”. **8.** Старогрецький державний діяч, реформи якого передбачали надання права вибирати чиновників і притягнення їх до відповідальності. **9.** Вавилонський цар, автор одного з найдавніших законодавчих кодексів стародавнього світу.

По вертикалі:

1. Античний мислитель, який визначав людину як “істоту політичну”. **2.** Історична епоха, в умовах якої розробляються теорії поділу влади, правової держави, терпимості до інакодумства. **3.** Мислитель, якому належить вчення про “ідеальну державу”, в якій влада належить правителям-філософам. **5.** Мислитель пізнього Середньовіччя, вчення якого було визнано офіційною ідеологією католицизму. **7.** Форма держави, притаманної для країн Стародавнього Сходу з необмеженою свавільною владою правителя повним безправ’ям підданих.

Кросворд 8.

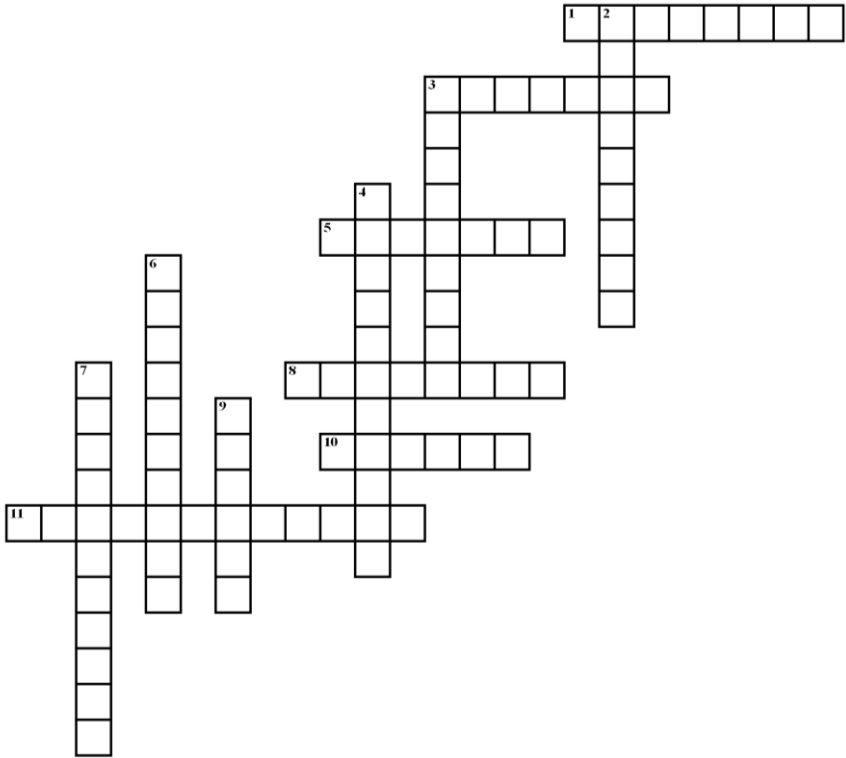
По горизонталі:

2. Автор „Книги буття українського народу”. **5.** Український історик, політик, мислитель, що дав всебічне наукове обґрунтування проблеми національного самовизначення України та її державності. **7.** Засновник української політичної науки. **8.** Автор першої конституції Української держави. **11.** Автор ідеї національного солідаризму, що була сформульована в „10 заповідей Української народної партії”. **12.** Автор літопису „Повість минулих літ”.

По вертикалі:

1. Один з діячів „Руської трійці”, яка внесла значний вклад у політичне пробудження західних українців. **2.** Політичний режим, необхідність встановлення якого обґрунтував В. Липинський. **3.** Один з прихильників громадівської течії соціалістичної ідеології. **4.** Один з представників української соціально-політичної думки періоду козацько-гетьманської держави, засновник Києво-Могилянської академії. **6.** Автор перекладу Біблії на українську мову, представник Кирило-Мефодіївського товариства. **9.** Правитель держави на Русі. **10.** Основоположник українського інтегрального націоналізму.

Кросворд 9.

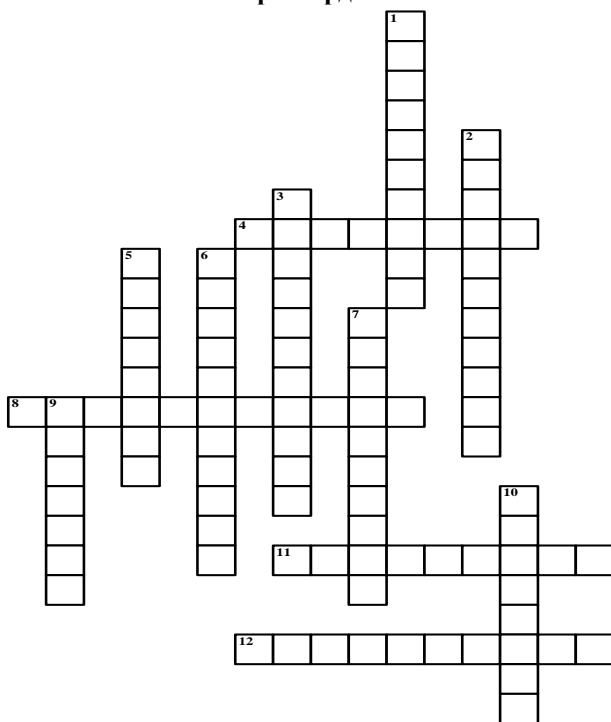
По горизонталі:

1. Один з діячів „Руської трійці”, яка зробила значний вклад у політичне пробудження західних українців. **3.** Правові документи, що регулювали відносини на руських землях у період Литовсько-Руської доби. **5.** Автор „Повчання” - визначної пам’ятки політичної думки Київської Русі. **8.** Яке, право регулювало відносини на Русі до появи „Руської правди”. **10.** Автор „Руської правди”. **11.** Гетьман України, очільник національно-визвольної війни проти Речі Посполитої.

По вертикалі:

2. Автор праці „Про козацькі часи на Україні”, в якій викладене власне розуміння автором політичної науки. **3.** Український мандрівний філософ, який обстоював права людської особистості. **4.** Визначний документ, написаний П. Орликом у 1710 р. **6.** Угода 1649 р. Війська Запорозького з польським королем, яка заклала фундамент української автономії у складі польської держави. **7.** Видатний вчений і політичний діяч, автор концептуального обґрунтування політичної історії українства. **9.** Перший король України-Русі.

Кросворд 10.

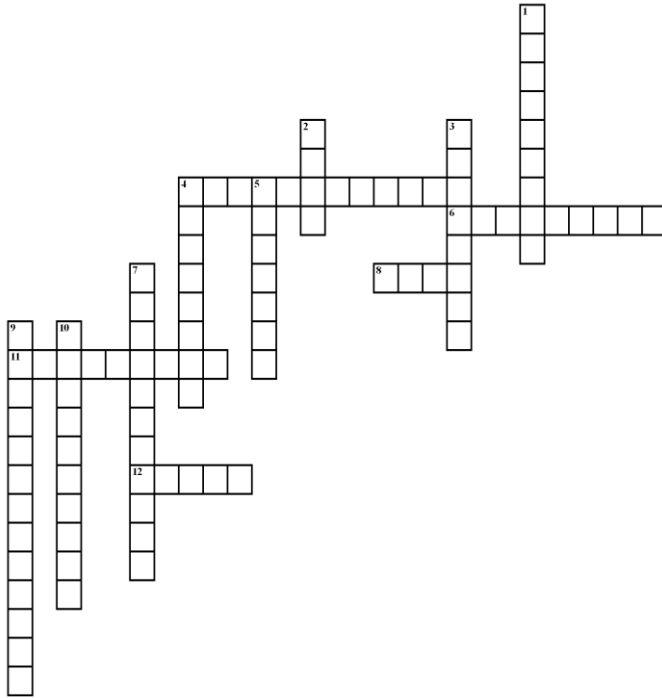
По горизонталі:

4. Оптимальна форма державного правління для України за В.Липинським.
8. Автор "Десяти заповідей українця". **11.** Один з активних українських націонал-комуністів, письменник. **12.** Основоположник політичної науки в Україні.

По вертикалі:

1. Автор праці „Книга буття українського народу”. **2.** Праця Д. Донцова 1926 р., де викладено основні концепції його ідеології, настільна книга ОУН.
3. Один з лідерів „Руської трійці”. **5.** Член Кирило-Мефодіївського братства, рішучий прихильник федерації слов’янських народів. **6.** Український історик, політик, мислитель, що дав всебічне наукове дослідження проблеми національного самовизначення України та її державності. **7.** Один із засновників українського консерватизму, прихильник спадкоємної монархії на чолі з гетьманом. **9.** Автор „Слова про закон і благодать”. **10.** Праця князя Мономаха про практичні настанови щодо керівництва державою.

Кросворд 11.

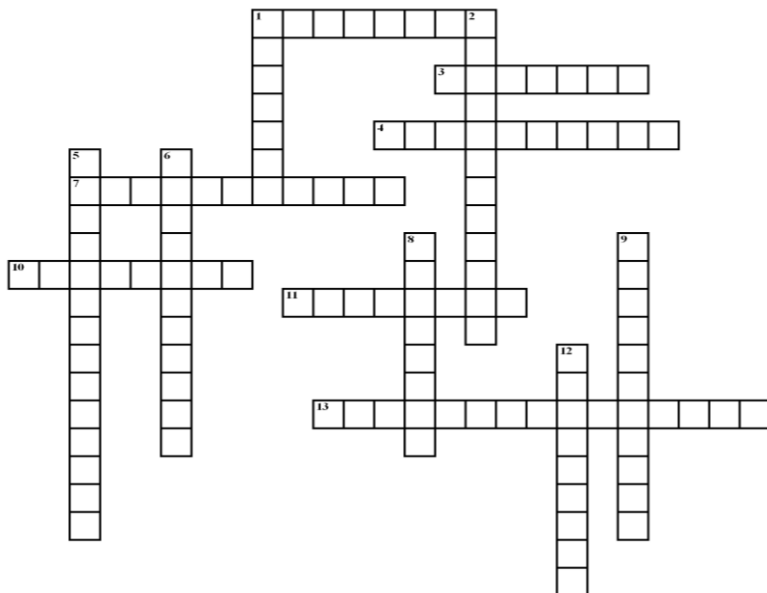
По горизонталі:

4. Політична доктрина, яка пропагує збереження існуючих соціально-політичних цінностей. **6.** Вчення, ідеологія, що базується на суспільній власності, відсутності експлуатації, справедливому розподілі матеріальних благ і духовних цінностей. **8.** Англійський просвітител, ідеолог, який вважав, що місія держави полягає у захисті „природних” прав людини на життя, свободу, власність. **11.** Концепція, що пропагуючи необхідність поділу суспільства на керівну меншість і керовану масу – більшість, є протилежністю егалітаризму. **12.** Російський теоретик комунізму, державний діяч і вожде революції 1917 р.

По вертикалі:

1. Основний спосіб переходу до соціалізму (за доктриною комунізму). **2.** Англійський філософ, автор базових ідей консерватизму. **3.** Один з представників українського націонал-комунізму. **4.** Політична доктрина, зорієнтована на побудову суспільства, заснованого на різних формах суспільної власності, відсутності експлуатації, справедливому розподілі матеріальних благ, досягненні соціальної рівності. **5.** Одне з основних понять доктрини лібералізму і найвища цінність цієї доктрини. **7.** Суспільно-політична доктрина, представники якої зорієнтовані на посилення впливу церкви і духовництва в політичному житті суспільства. **9.** Політична доктрина, в якій ідея „держави як нічного сторожа” змінюється ідеєю „держави добробуту”. **10.** Політична доктрина, якій властива ідея обмеження втручання держави в життя суспільства.

Кросворд 12.

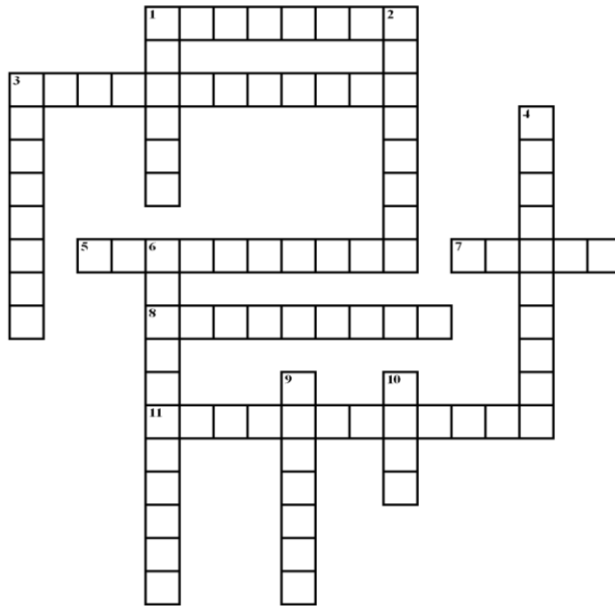
По горизонталі:

1. Один з представників українського націонал-комунізму. **3.** Німецький мислитель і політичний діяч, один із основоположників доктрини комунізму. **4.** Політична доктрина, зорієнтована на парламентаризм, вільне підприємництво, демократичні свободи, верховенство інтересів особи і обмеження сфери діяльності держави. **7.** Концепція, що пропагує створення суспільства з рівними можливостями з управління і доступу до матеріальних благ всім його членам, протилежність елітаризму. **10.** Система теоретичних поглядів, яка визначає цілі, форми, засоби і методи діяльності тої чи іншої політичної сили, способи організації суспільного життя. **11.** Політична доктрина, основними ідеями якої є колективна власність, планова економіка, рівність. **13.** Доктрина, яка, захищаючи традиційні норми і цінності, враховує нові реалії, пристосовується до них.

По вертикалі:

1. Найвища цінність, яку проголошує доктрина лібералізму. **2.** Доктрина, яка орієнтована на стабільність політичної системи, „оскільки старе, перевірене часом, краще за нове. **5.** Батьківщина консерватизму. **6.** Політична течія, зорієнтована на підвищення ролі релігії і церкви в житті держави. **8.** Автор концепції поділу державної влади на законодавчу, виконавчу і судову. **9.** Ідеологія, напрямок політики, базовим принципом якої є теза про цінність нації як найвищої форми суспільної єдності та її первинності в державотворчому процесі. **12.** Німецький теоретик, засновник сучасної соціал-демократії, обґрунтував перехід до соціалізму шляхом реформ.

Кросворд 13.

По горизонталі:

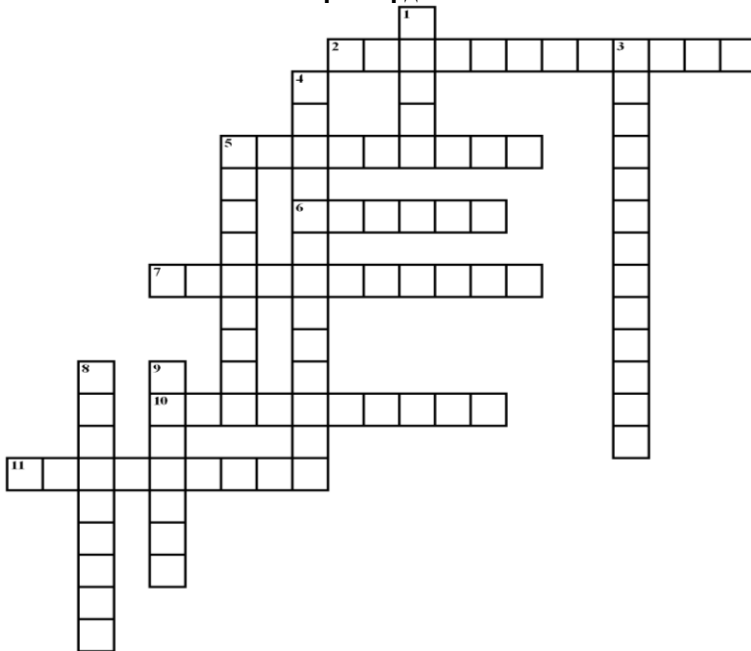
1. Система теоретичних поглядів, яка визначає цілі, форми, засоби і методи діяльності політичної сили. **3.** Політична доктрина, реалізація якої на практиці давала невтішні або навіть трагічні результати. **5.** Відданість, любов до своєї країни, нації. **7.** Німецький теоретик комунізму. **8.** Один з представників українського націонал-комунізму. **11.** Політична доктрина, що зорієнтована на збереження стабільності та існуючих у суспільстві традиційних цінностей, підтримку історично сформованих типів суспільно-політичного устрою.

По вертикалі:

1. Основоположник українського інтегрального націоналізму. **2.** Соціально-політична доктрина, яка проголошує своєю ціллю звільнення особи від усіх видів влади. **3.** Політична доктрина, яка зорієнтована на побудову суспільства, заснованого на колективній власності на засоби виробництва, державному плануванні економіки, досягненні соціальної рівності. **4.** Суспільно-політична доктрина, яка надає перевагу потребам і правам окремої особи, виступає проти державного втручання в економіку. **6.** Форма влади, при якій домінує становище посідають науково-технічні фахівці. **9.** Основний спосіб переходу до демократичного соціалізму. **10.** Німецький мислитель, автор праці „До вічного миру”.

ТЕМА 3. Політичний процес і політичні конфлікти

Кросворд 14.

По горизонталі:

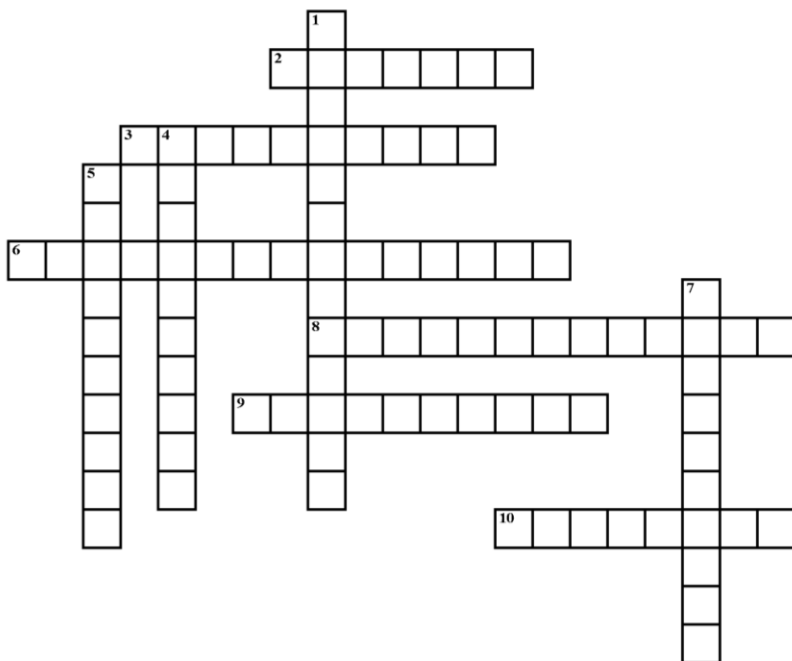
2. Стан динамічної рівноваги політичних сил. **5.** Досягнення єдності між політичними суб'єктами з найважливіших питань, що веде до урегулювання конфлікту. **6.** Сукупна діяльність суб'єктів політики, завдяки чому забезпечується функціонування та розвиток політичної системи. **7.** Цивілізований, демократичний принцип, якого повинні дотримуватись суб'єкти політичної боротьби. **10.** Байдуже ставлення до політичного життя, прояв політичного відчуження. **11.** Система великомасштабних політичних рішень і накреслених напрямів діяльності на значний період, реалізація яких забезпечує досягнення основної мети.

По вертикалі:

1. Головна засада, нормативно-правовий акт, на основі якого має вестись політична боротьба у цивілізованому суспільстві. **3.** Байдуже ставлення до політики, неучасть у політичному житті. **4.** Прихована дія, спрямована на політичну свідомість і настрої людей з метою змусити їх діяти або залишатись пасивними всупереч власним інтересам. **5.** Засіб розв'язання конфлікту, який передбачає взаємні поступки його учасників. **8.** Спрощене, схематичне, емоційно забарвлене уявлення про політичний об'єкт. **9.** Визначення шляхів, методів і засобів, які оптимально відповідають конкретним умовам і обставинам у даний момент та забезпечують успіх і досягнення віддаленої мети.

Кросворд 15.

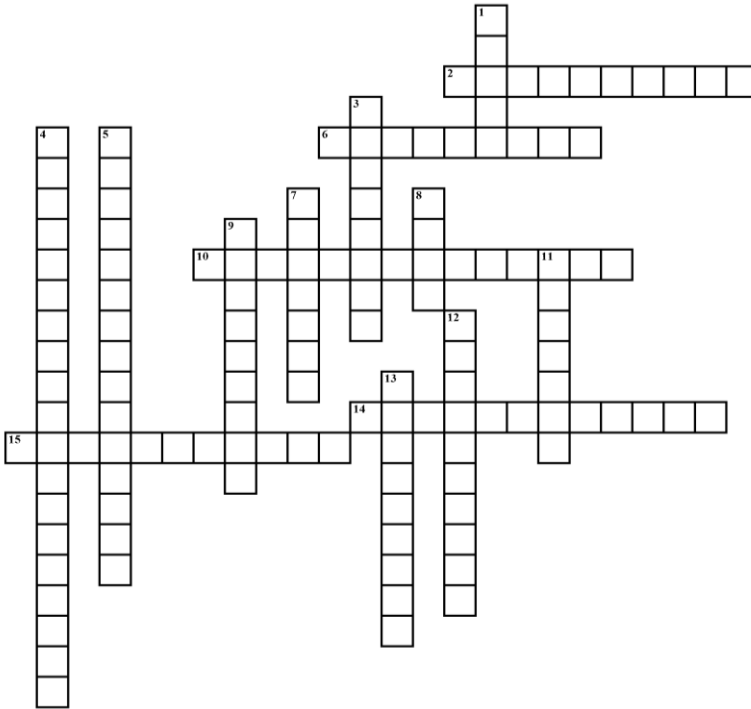
По горизонталі:

2. Джерело і основна рушійна сила політичної діяльності. 3. Схильність до крайніх поглядів і дій у політичній поведінці та діяльності. 6. Тип політичної поведінки, що характеризується пасивністю, неактивністю, не реагуванням на явища політичного життя. 8. Тип політичної поведінки, що характеризується готовністю індивіда відстоювати свою особисту позицію в тих випадках, коли вона суперечить позиції більшості. 9. Байдухе ставлення до політичного життя. Прояв політичного відчуження. Ухиляння виборців від участі в голосуванні. 10. Управлінська стратегія і тактика, що ґрунтується на маніпуляціях, заграванні з масами, демагогічних обіцянках швидких позитивних результатів.

По вертикалі:

1. Повага до свободи іншої людини, терпиме ставлення до її поглядів, думок, поведінки. 4. Пасивне, пристосувальницьке прийняття існуючого стану справ та домінуючих позицій і моделей поведінки. 5. Стиль діяльності і поведінки, що спрямований на рішучу, кардинальну зміну політичних відносин, політичної системи та її інститутів. 7. Участь громадян, соціальних груп і організацій щодо реалізації відповідних політичних інтересів шляхом впливу на вироблення і втілення в життя політичних рішень.

Кросворд 16.

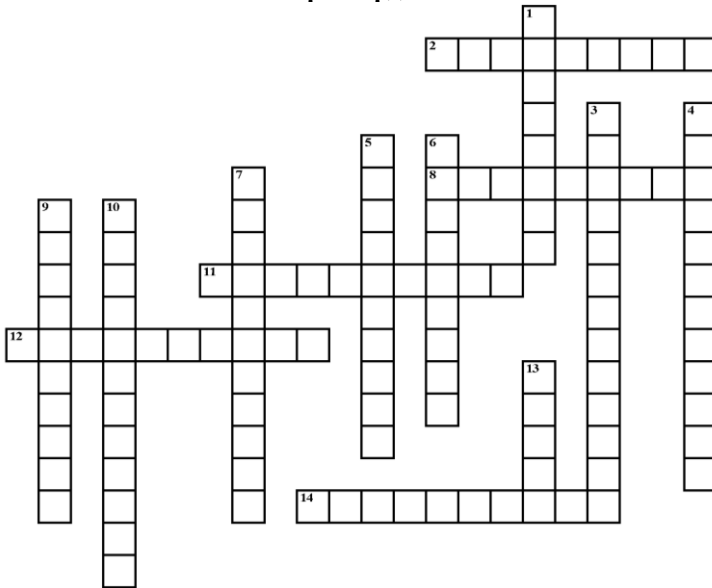
По горизонталі:

2. Схильність до крайніх поглядів або використання незаконних форм політичної боротьби для досягнення певних цілей. **6.** Досягнення єдності між політичними суб'єктами з найважливіших питань, що веде до урегулювання конфлікту. **10.** Вчення про конфлікт, його генезу, причини протікання, наслідки, механізм розв'язання. **14.** Протилежність толерантності. **15.** Цивілізований, демократичний принцип, якого повинні дотримуватись суб'єкти політичної боротьби.

По вертикалі:

1. Головна засада, нормативно-правовий акт, на основі якого має вестись політична боротьба у цивілізованому суспільстві. **3.** Зіткнення різноспрямованих політичних сил з метою реалізації своїх потреб та інтересів в умовах протидії. **4.** Конфлікт на міжнародній арені. **5.** Конфлікт в межах однієї держави. **7.** Перетворення, нововведення у політичній сфері життя суспільства. **8.** Збройний авантюристський виступ групи змовників з метою вчинення державного перевороту і захоплення влади. **9.** Засіб розв'язання конфлікту, який передбачає взаємні поступки його учасників. **11.** Фізичне винищення великих груп населення за расовими чи національно-етнічними ознаками. **12.** Прояв політичного відчуження, ухиляння виборців від участі в голосуванні на виборах. **13.** Докорінний переворот в житті суспільства, в результаті якого відбувається зміна влади і глибокі зміни у всіх сферах суспільного життя.

Кросворд 17.

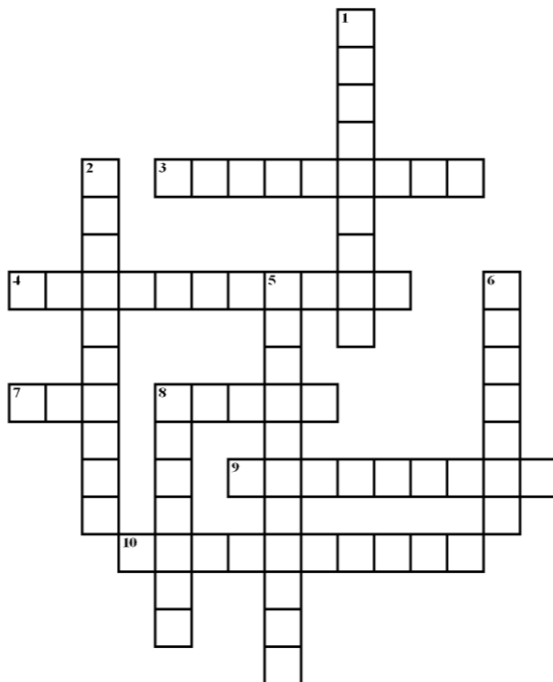
По горизонталі:

2. Прояв визнаного престижу і впливу лідера. **8.** Дострокове припинення повноважень президента і усунення його з посади згідно рішення конституційної більшості парламенту. **11.** Специфічна форма організації управління в суспільстві, що характеризується надмірною самостійністю адміністративного апарату і чиновників. **12.** Система управління, в умовах якої виключно одній особі належить необмежена влада. **14.** Тип управління, коли всі намагаються управляти всім, не зважаючи на рамки своїх повноважень і компетенцій.

По вертикалі:

1. Управлінська стратегія і тактика, що ґрунтується на маніпуляціях, заграванні з масами, демагогічних обіцянок швидких позитивних результатів. **3.** Тип управління, який передбачає взаємодію всіх суб'єктів управління на основі раціонального розмежування функцій і сфер регулювання. **4.** Тип управління за допомогою вольових, твердих, жорстких прийомів, коли суб'єкт, використовуючи всю повноту влади, керує всім, не рахуючись з думкою інших. **5.** Важливий і необхідний елемент процесу вироблення управлінських рішень. **6.** Звільнення керівника від виконання службових повноважень, наданих народом, державою, партіями, громадськими організаціями. **7.** Соціально-політична практика, що визначається залежністю від суб'єктивних бажань і доволіних рішень суб'єктів політики. **9.** Свідомий цілеспрямований вплив людей і владних структур на суспільство чи окремі його сфери з метою їх оптимізації (впорядкування, вдосконалення і розвитку). **10.** Сукупність форм, методів і засобів, які використовуються суб'єктами управління для досягнення поставлених цілей. **13.** Правовий акт, який регламентує процес вироблення і реалізацію управлінських рішень.

Кросворд 18.

По горизонталі:

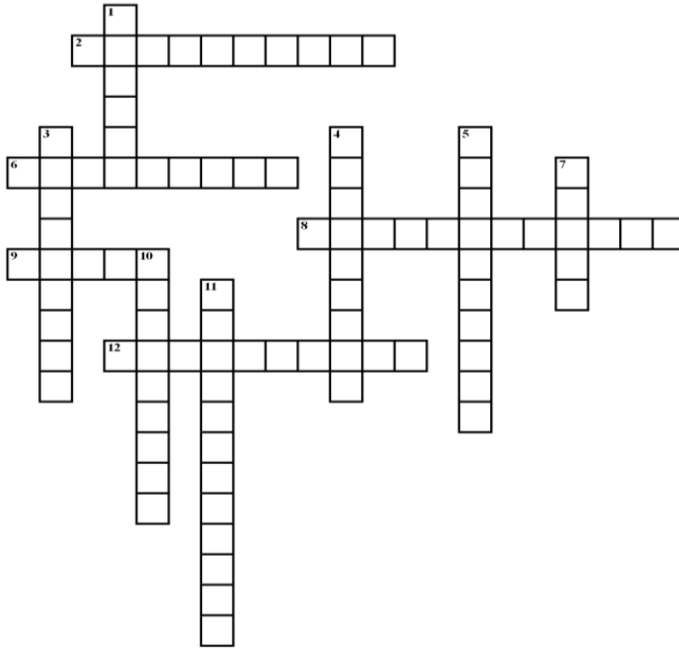
3. Діяльність, спрямована на створенні, підтримування або зміну настроїв і поведінки людей та досягнення певних політичних цілей. **4.** Функція опитування, яка полягає у з'ясуванні реакції населення на ідеї, гасла, політичні програми політичних партій та лідерів. **7.** Країна, батьківщина поняття „політичний маркетинг” (аббревіатура). **8.** Образ ідеального та реального політичного діяча, який сформувався у суспільній свідомості. **9.** Функція опитування, що полягає в отриманні інформації про життєві потреби та інтереси, вимоги і претензії населення до влади. **10.** У політичному маркетингу – сукупність альтернативних претендентів на депутатські місця та інші форми політичного лідерства.

По вертикалі:

1. Функція опитування, яка полягає у дослідженні настроїв електорату, щодо реальних шансів лідерів та партій на виборах. **2.** Один із політичних лідерів США, який першим скористався послугами рекламних служб для організації передвиборчої кампанії. **5.** Наука про створення у суспільній свідомості привабливих образів владних інститутів і політичних лідерів. **6.** Один з видів опитування громадської думки, який передбачає фіксований порядок запитань і варіанти відповідей. **8.** Один з видів опитування громадської думки, яке проводять у формі розмови з респондентом.

ТЕМА 4. Політична влада і демократія

Кросворд 19.

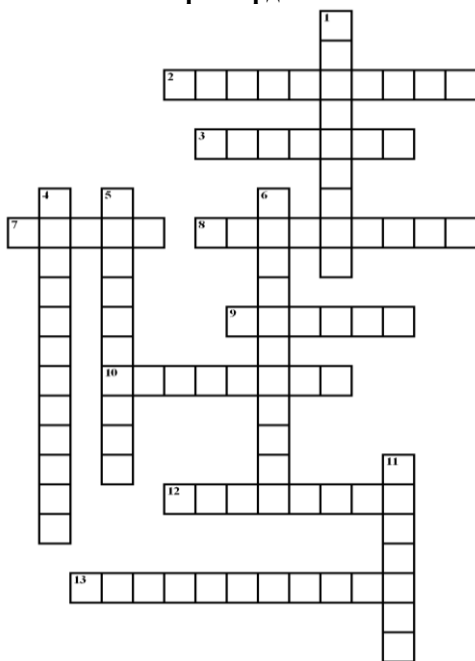
По горизонталі:

2. Розділ політології, що досліджує феномен влади. **6.** Політичний термін, що позначає політику максимальної відкритості у діяльності державних установ і свободи інформації. **8.** Форма державного правління, заснована на владі знатної привілейованої меншості, обраних (кращих), а також сам соціальний прошарок. **9.** Суб'єкт влади, що виступає головним у демократичному суспільстві. **12.** Справжнє прізвище фактичного колишнього керівника СРСР, з іменем якого пов'язані індустріалізація, колективізація, масові репресії та Голодомор в Україні.

По вертикалі:

1. Один з ресурсів політичної влади, необхідний для нейтралізації антисоціальних, злочинних елементів. **3.** Один із принципів демократії, який передбачає можливість громадян висловлювати різні погляди і використовувати різні засоби і методи для реалізації своїх потреб та інтересів. **4.** Насильницьке, протизаконне захоплення влади. **5.** Влада носіїв інформації, її зростаюча роль у житті сучасного суспільства. **7.** Здатність і можливість здійснювати визначальний вплив на поведінку людей за допомогою певних засобів і методів. **10.** Основний політичний трактат Н.Макіавеллі. **11.** Законність обрання влади та її визнання більшістю народу.

Кросворд 20.

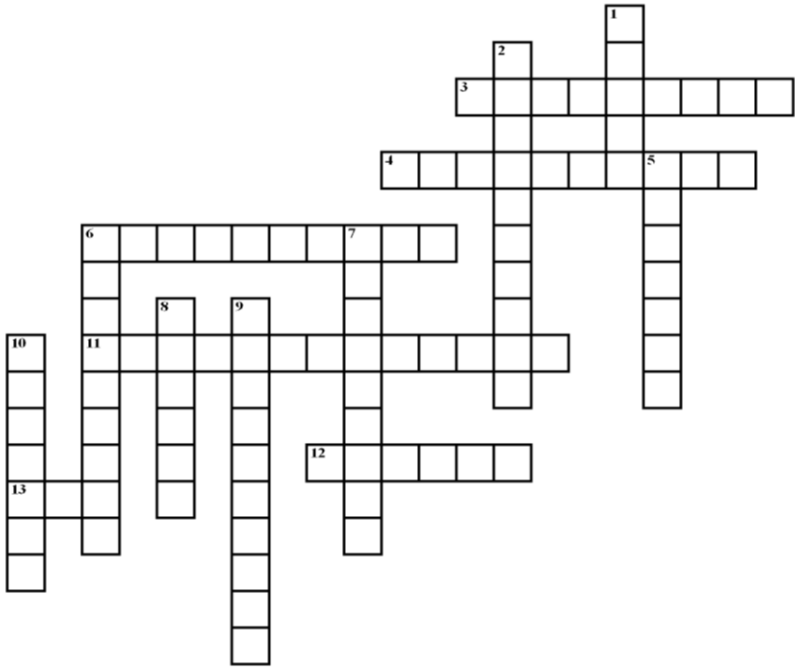
По горизонталі:

2. Прийняття електоратом рішень з конституційних, законодавчих, внутрішньо- чи зовнішньополітичних питань. **3.** Вибірний член представницького органу державної влади чи органів місцевого самоврядування. **7.** Хто ввів у науковий обіг термін „легітимність” у його теперішньому значенні. **8.** Вищий законодавчий орган державної влади, склад якого формується шляхом загальних виборів. **9.** Спосіб здійснення впливу окремими особами чи групою осіб на процес прийняття рішень органами влади. **10.** Діяльність, пов’язана з поширенням політичних ідей з метою впливу на політичну свідомість населення і спонукання його до активних політичних дій. **12.** Світогляд і вчення про людину як визначальну мету і вищу цінність суспільства. **13.** Виборча система, за якою перемагає той кандидат, який отримав більшу кількість голосів виборців, що взяли участь у голосуванні.

По вертикалі:

1. Сукупність громадян, яким надано право брати участь у виборах. **4.** Суспільне визнання законно обраної існуючої влади та готовність добровільно їй підкорятися. **5.** Форма організації суспільного життя, де основним джерелом влади виступає народ. **6.** Тип виборчої системи, за якою виборець голосує насамперед не за окрему особу, а за політичну партію чи блок партій. **11.** Форма виборчої системи, яка є комбінацією мажоритарної і пропорційної.

Кросворд 21.

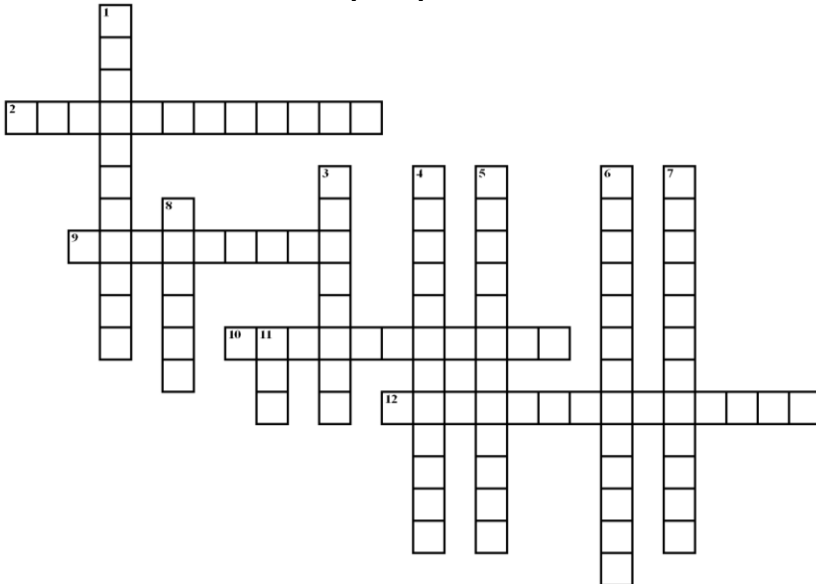
По горизонталі:

3. Головний трактат Н.Макіавеллі. **4.** Система управління суспільством і державою, при якій одній особі належить виключна і необмежена верховна влада. **6.** Влада, заснована на домінуванні в політичному житті юрби, натовпу, мас. **11.** Влада старійшин, осіб похилого віку. **12.** Образ ідеальної влади і нездійсненого на практиці суспільного чи державного устрою. **13.** Четверта гілка влади (аббревіатура).

По вертикалі:

1. Вплив на поведінку людей за допомогою певних засобів і методів. **2.** Влада народу. **5.** Форма державної влади, встановлена насильницьким шляхом з одноосібним правлінням. **6.** Правління невеликої групи людей, як правило багатих, які використовують владу в своїх інтересах. **7.** Форма правління, при якій влада здійснюється духівництвом. **8.** Один із ресурсів і засобів реалізації політичної влади. **9.** Влада носіїв інформації, її зростаюча роль у житті сучасного суспільства. **10.** Розпорошення політичної влади, поширення принципу поділу влади не тільки на формальні гілки влади, а й на неформальні політичні організації.

ТЕМА 5. Політична система та її інститути
Кросворд 22.

По горизонталі:

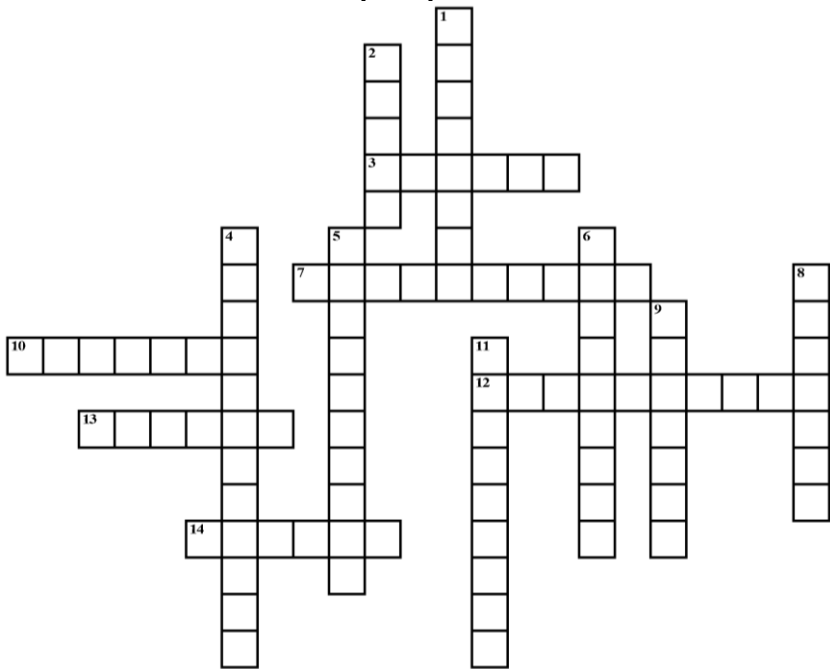
2. Політична система за кількістю політичних партій, що характерна для антидемократичних політичних режимів. **9.** Система, в якій визначальну роль відіграють дві основні політичні партії, які, перемагаючи на виборах, по чергово приходять до влади. **10.** Існування в політичному житті трьох і більше партій, жодна з яких, не маючи можливості досягти підтримки більшості в парламенті, змушені формувати урядові коаліції. **12.** Політична система України (за кількістю політичних партій).

По вертикалі:

1. Функція партій, що пов'язана з пропагандою певних ідеалів, поглядів, цінностей. **3.** Політична ідеологія, витоки якої беруть свій початок з утопій Т. Мора та Т. Кампанелли. **4.** Політична доктрина, що ґрунтується на відданості, традиційних цінностях і порядках. **5.** Політичний режим, який характеризується зосередженням необмеженої влади в руках окремих осіб або групи осіб та обмеженням політичних прав і свобод громадян. **6.** Одна з найбільш впливових політичних партій Великобританії. **7.** Політична партія, діяльність якої ґрунтується на марксистській теорії. **8.** Юридично оформлене об'єднання людей за політичним світоглядом, головною метою участі в політичному процесі якого є здобуття і здійснення державної влади. **11.** Українська громадсько-політична організація (аббревіатура), заснована в 1929 р., яка використовувала і виправдовувала терористичні методи діяльності.

Кросворд 23.

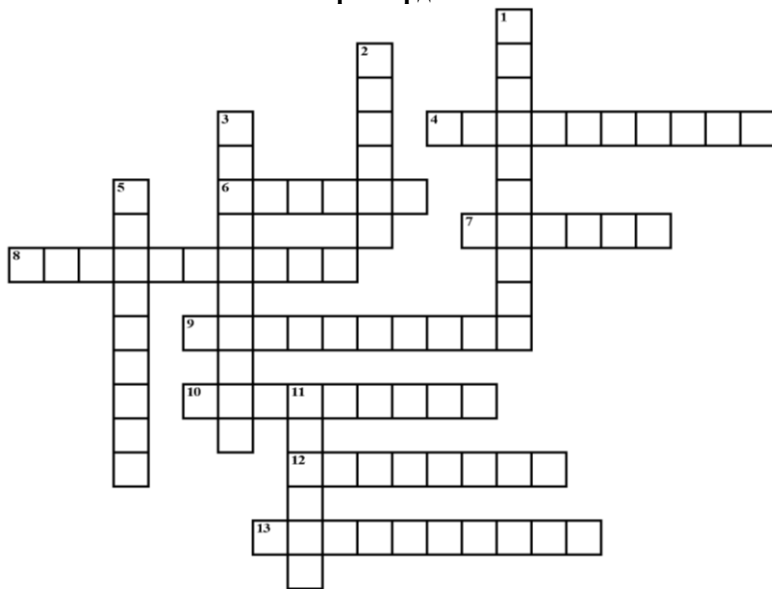
По горизонталі:

- 3.** Країна, з якої поширився з 1922 р. один з різновидів тоталітаризму – фашизм. **7.** Всенародне чи місцеве голосування з метою виявлення громадської думки щодо важливих проблем. **10.** Суверенне політичне утворення з визначеними територією, господарством і політичною владою. **12.** Форма організації державної влади, заснованої на домінуванні в політичному житті юрби, натовпу, мас. **13.** Юридично оформлене об'єднання людей за політичним світоглядом, головною метою участі в політичному процесі якого є здобуття і здійснення державної влади в рамках конституції і діючого законодавства. **14.** Країна, де виник термін „демократія”.

По вертикалі:

- 1.** Правитель, який користується необмеженою владою і повноваженнями. **2.** Особлива форма організації суспільства в Стародавній Греції. **4.** Повна протилежність демократії. **5.** Народовладдя. **6.** Фашистський диктатор в Італії, автор терміну «тоталітаризм». **8.** Справжнє прізвище В.Леніна. **9.** Форма державної влади, встановлена насильницьким шляхом з одноосібним правлінням. **11.** Політичний режим, що зорієнтований на досягненні соціальної захищеності своїх громадян.

Кросворд 24.

По горизонталі:

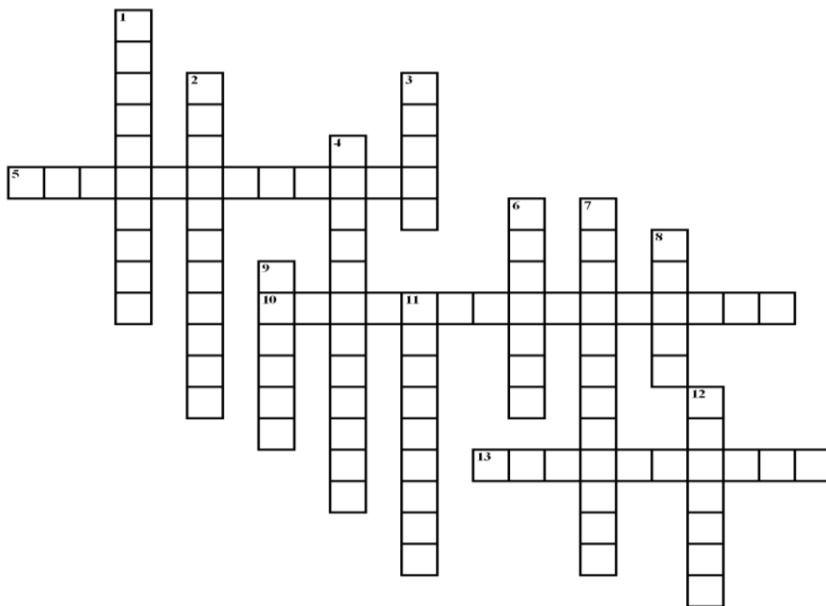
4. Наймасовіша громадська організація, яка захищає інтереси працюючих людей. **6.** Образ ідеальної влади і нездійсненого на практиці суспільного чи державного устрою. **7.** Різновид тоталітарного режиму, який ґрунтується на культі нації, расизмі, шовінізмі, відкритій терористичній диктатурі, насильстві, репресіях. **8.** Форма організації державної влади, заснованої на домінуванні в політичному житті юрби, натовпу, мас. **9.** Система управління суспільством і державою, при якій одній особі належить виключна і необмежена верховна влада. **10.** Правління невеликої групи людей, як правило багатих, які використовують владу в своїх інтересах. **12.** Нелегальна форма політичної боротьби, яка здійснюється засобами залякування, насильства, фізичної розправи з політичними противниками. **13.** Всенародне або місцеве голосування з метою виявлення громадської думки щодо важливих проблем.

По вертикалі:

1. Влада народу. **2.** Юридично оформлене громадське об'єднання, головною метою участі в політичному процесі якого є здобуття і здійснення державної влади. **3.** Справжнє прізвище Й.В. Сталіна – керівника колишнього радянського Союзу (1922-1953), що встановив тоталітарний репресивний режим. **5.** Форма правління, при якій влада здійснюється духівництвом. **11.** Вождь тоталітарного режиму в Німеччині, ініціатор розв'язання Другої світової війни, головний нацистський злочинець.

ТЕМА 6. Політичні еліти і політичне лідерство

Кросворд 25.

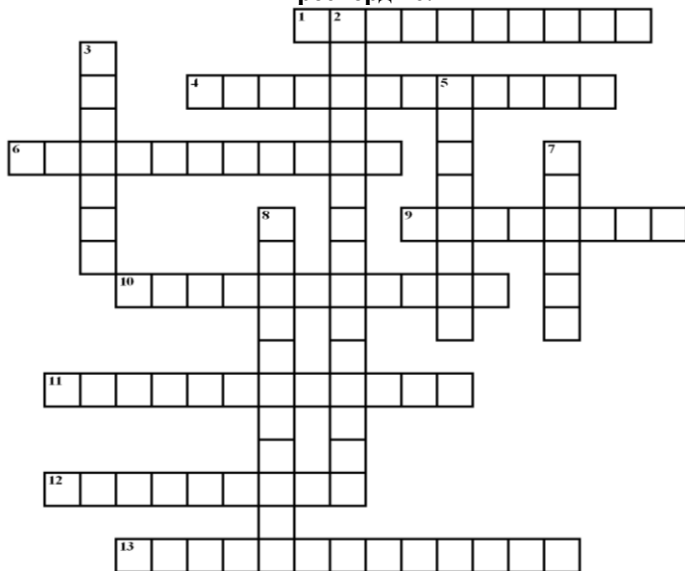
По горизонталі:

5. Владні, правлячі кола, політична еліта. **10.** Відкрита система формування еліти. **13.** Політична еліта, що перебуває в опозиції до правлячої верхівки.

По вертикалі:

1. Група людей, яка, займаючи важливі позиції в політичній системі, не в змозі адекватно виробляти потрібні рішення і виконувати належним чином свої функції. **2.** Протилежність елітаризму. **3.** Нечисельна соціальна група, яка наділена особливими якостями і бере участь у виробленні та реалізації рішень, пов'язаних з використанням влади або впливом на неї. **4.** Просування людей до активного політичного життя. **6.** Німецький вчений, автор «Залізного закону олігархії». **7.** Вищий привілейований прошарок суспільства, його правляча еліта, що формується шляхом призначення на ключові посади всіх рівнів вищими партійно-державними органами. **8.** Італійський політолог кінця XIX - першої половини XX ст., один з фундаторів класичної теорії еліт. **9.** Хто ввів у науковий обіг термін «еліта»? **11.** Соціально-філософська і політологічна концепція, в основі якої лежить поділ суспільства на еліту і масу. **12.** Закрита система формування еліти.

Кросворд 26.

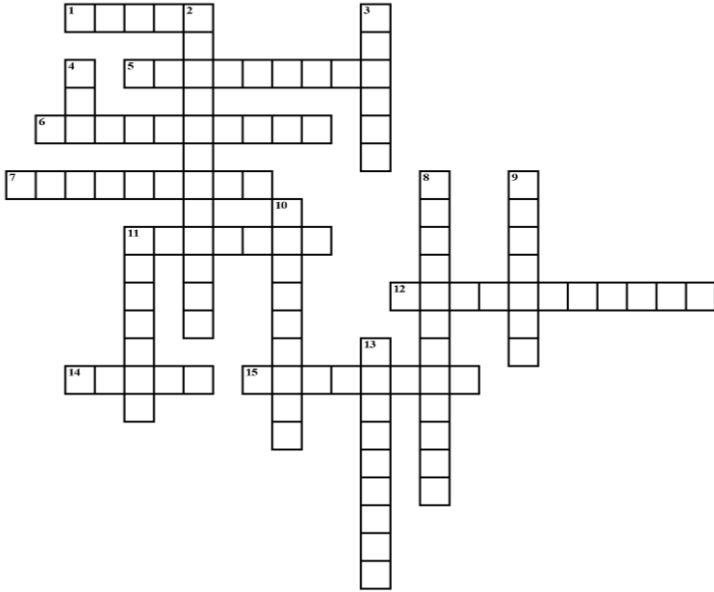
По горизонталі:

1. Теорія еліт, прихильники якої наголошують на її однорідності, замкнутості, горизонтальній мобільності. **4.** Функція еліти, мета якої – укріпити стабільність і єдність суспільства, з'єднати всі верстви і соціальні групи, залагодити конфлікти всередині системи. **6.** Функція еліти, що полягає у формулюванні ідеалів, найважливіших цілей розвитку держави, методи їх реалізації. **9.** Тип еліти, основними критеріями добору якої є особисті досягнення, високі професійні і моральні якості. **10.** Функція політичної еліти, яка полягає у регуляції політичних та соціально-економічних відносин у суспільстві. **11.** Основна функція політичної еліти, що впливає з її природи. **12.** Політична еліта, яка перебуває при владі при добровільній підтримці мас. **13.** Теорія, яка ґрунтується на доцільності існування множинності політичних еліт, які змагаються між собою за владу.

По вертикалі:

2. Функція еліти, що полягає у мобілізації народних мас на виконання прийнятих політичних рішень. **3.** Тип еліти, яка рекрутується з власного середовища не на підставі особистих якостей, а на відданості вищому керівництву. **5.** Теорія еліт, представники якої розглядають еліту як найбільш продуктивну частину суспільства, наділену високими моральними та інтелектуальними якостями. **7.** Автор теорії еліт, суть якої полягає у поділі еліт на „левів” і „лисиць”, що ситуативно змінюють одні одних. **8.** Політична еліта, що не має визнання й підтримки більшості населення.

Кросворд 27.

По горизонталі:

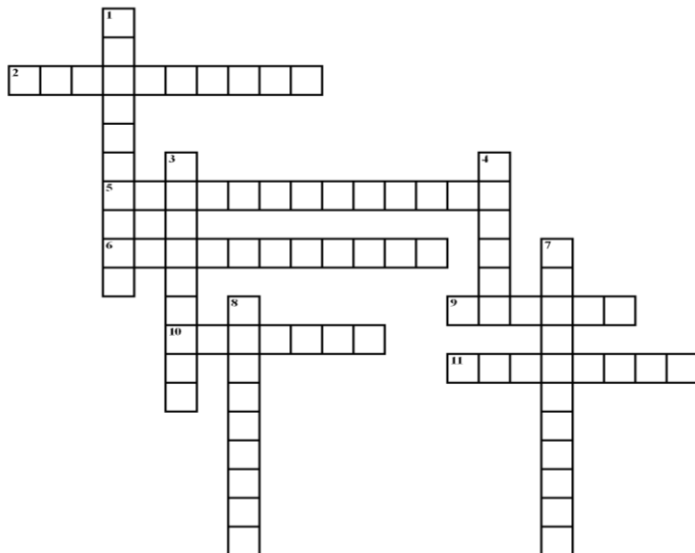
1. Прижиттєве звеличення політичного лідера, що створюється для забезпечення його єдиновладдя і є атрибутом тоталітарних режимів. 5. Прояв визнаного престижу і впливу лідера. 6. Тип політичного лідера, що впливає на людей з позицій займаної посади. 7. Статус у суспільстві, що характеризується здатністю особи скеровувати й організовувати колективну поведінку і діяльність людей. 11. Наділення особистості винятковими якостями, що дає їй змогу виконувати функції вождя чи реформатора. 12. Тип політичного лідерства (за М. Вебером), який становить основу існування монархічної влади. 14. Перша жінка, яка здобула посаду прем'єр-міністра Індії. 15. Політичний діяч, який майже пів століття уособлював Англію, хоча прем'єр-міністром він був лише 10 років (1940–1955).

По вертикалі:

2. Тип політичного режиму, якому притаманний вождизм. 3. «Залізна леді», прем'єр міністр Англії. 4. Харизматичний вождь Комуністичної партії Китаю. 8. Тип політичного лідера, який впливає на людей за допомогою своїх здібностей, вміння чи інших ресурсів. 9. Політика, спрямована на утвердження однієї людини в ролі незаперечного керівника. 10. Дostroкове припинення повноважень президента і усунення його з посади згідно рішення конституційної більшості парламенту. 11. Представниця функціонального підходу до типології політичних лідерів, яка виділяла серед політичних лідерів „прапорonoсців”, „служителів”, „торговців” і „пожежників”. 13. Звільнення керівника від виконання повноважень, що були надані народом, державою, партіями, громадськими організаціями.

ТЕМА 7. Політична свідомість і політична культура

Кросворд 28.

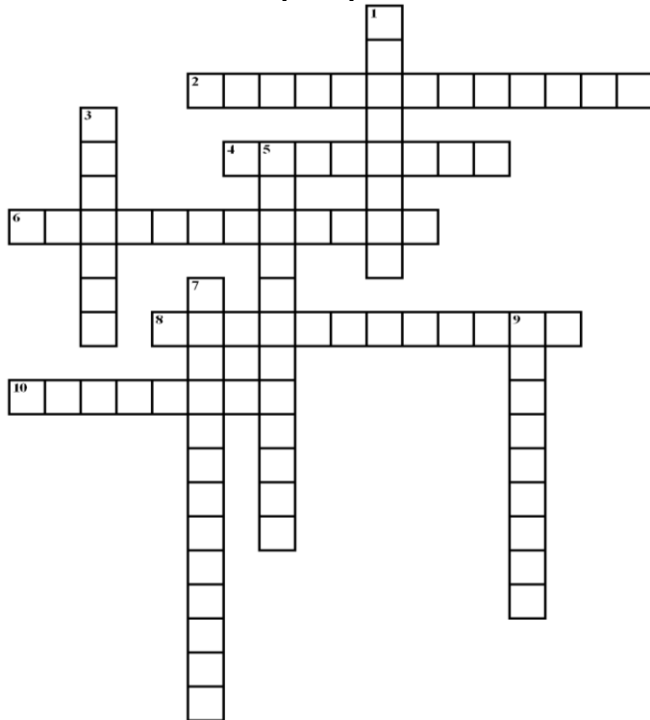
По горизонталі:

2. Один з гносеологічних рівнів політичної свідомості, початковий етап відображення політичного життя, який фіксує практичний досвід суб'єкта. **5.** Політична свідомість окремої особи, яка відображає як власний політичний досвід, так і політичну свідомість суспільства. **6.** Гносеологічний рівень політичної свідомості, що ґрунтується на концепціях, ідеях, переконаннях політичного характеру. **9.** Один з носіїв масової політичної свідомості, який є стихійною і нестійкою спільнотою людей. **10.** Тип політичної свідомості, притаманний для різних соціальних спільнот (класових, етнічних, демографічних, професійних, територіальних). **11.** Гносеологічний рівень політичної свідомості, що є сукупністю уявлень і поглядів, які виникають з буденної практики індивіда чи соціальної групи.

По вертикалі:

1. Відображення політичного буття. **3.** Система поглядів та ідей, що відображає становище певних класів, соціальних груп, націй та виражає їх корінні інтереси. **4.** Тип політичної свідомості значних спільнот людей, характерними рисами якої є аморфність, нестійкість, мінливість, стихійність. **7.** Теорія пізнання політичного буття. **8.** Сукупна політична свідомість усього населення країни.

Кросворд 29.

По горизонталі:

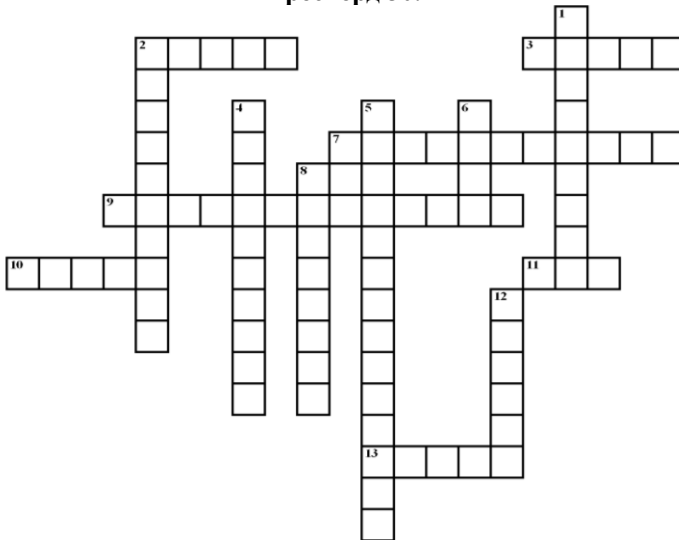
2. Тип політичної культури, характерними рисами якого є плюралізм і толерантність. **4.** Етап політичної соціалізації самодіяльного населення. **6.** Функція політичної культури, яка дає можливість передбачати можливі варіанти поведінки політичних сил та результати політичної діяльності. **8.** Процес впровадження в свідомість людей і засвоєння ними політичних знань, норм і цінностей, входження особи в політику. **10.** Сукупність типових ціннісних уявлень людей про політику і типових рис їх поведінки, які характеризують політичне життя окремих осіб, соціальних груп і суспільства.

По вертикалі:

1. Політична соціалізація, яка полягає у початковому сприйнятті людиною політичних категорій, формування її ставлення до явищ політичного життя. **3.** Функція політичної культури, яка сприяє політичному формуванню особи на основі певних цінностей і норм. **5.** Тип політичної культури, для якого характерний етатизм та ігнорування законів. **7.** Функція політичної культури, яка встановлює зв'язок громадянина з іншими суб'єктами політичної діяльності та з політичною системою. **9.** Система поглядів, уявлень, ідей, що відображає інтереси індивідів, соціальних груп політичних партій, громадських організацій та рухів, суспільства вцілому.

ТЕМА 8. Етнонаціональні процеси сучасності та міжнародна політика

Кросворд 30.

По горизонталі:

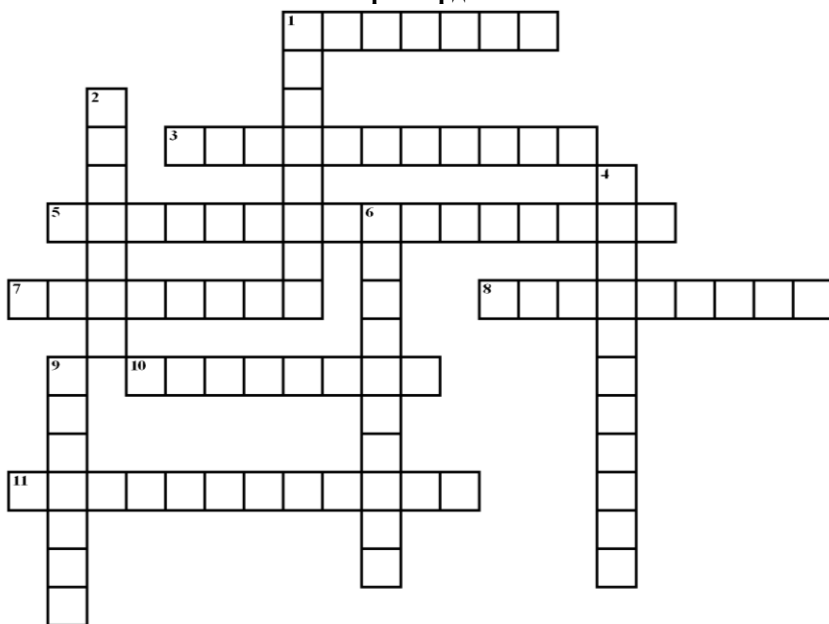
- 2.** Тип людської спільноти, що характеризується кривим спорідненням його членів, поділом на роди, спільністю території, самоназвою, звичаями.
- 3.** Історична спільність людей, що сформувалась на основі спільності території, мови, економіки, культури і самосвідомості. **7.** Ідейно-політична течія, яка трактує націю в якості найвищої цінності. **9.** Національний нігілізм, ідеологія світового громадянства. **10.** Народ, що не має власної держави, а більшість представників якого мешкає на території Туреччини, Ірану, Іраку, Сирії, Азербайджану, Вірменії. **11.** Форма суспільної організації, що є групою осіб, кровно пов'язаних між собою і виводять своє походження від одного предка. **13.** Народ, що проживає в Індії і прагне створити власну державу.

По вертикалі:

- 1.** Народ, що проживає в Іспанії, який прагне до незалежності від неї.
- 2.** Почуття, змістом якого є любов до батьківщини, до свого народу. **4.** Форма спільності людей, яка історично виникає після родоплемінної і формується на певній території в процесі консолідації племен, формування єдності мови, звичаїв та культури. **5.** Термін, що вживається для визначення приналежності громадянина до тої чи іншої етнічної спільноти. **6.** Політичне об'єднання кількох етносів чи держав. **8.** Радикально-екстремістська, агресивна форма націоналізму, що ґрунтується на пропаганді національної зверхності, розпалюванні національної ворожнечі і ненависті. **12.** Народ, що не має власної держави, корінне населення якого проживає в Китаї та Казахстані.

Кросворд 31.

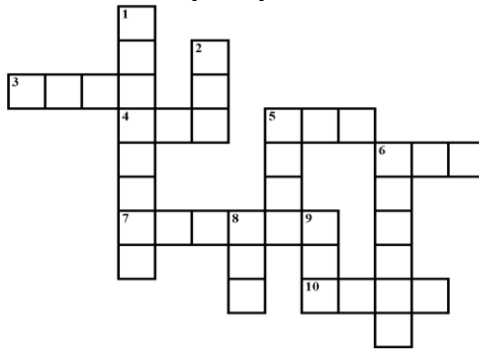
По горизонталі:

1. Документ, що закріплює правовий статус конфедерації. **3.** Правовий документ, що закріплює федеративний устрій держави. **5.** Свідоме позбавлення тої чи іншої нації своєї специфіки. **7.** Форма національно-державного устрою, в якій немає самостійних державних утворень. **8.** Форма державного устрою, в якій національні та територіальні державні утворення мають автономний статус. **10.** Переміщення людей через кордони тих чи інших держав зі зміною місця проживання назавжди або більш-менш тривалий період. **11.** Союз суверенних держав.

По вертикалі:

1. Етнічна, релігійна та мовно-культурна спільнота або сукупність індивідів, які існують за межами своїх держав і усвідомлюють свою духовну з ними єдність. **2.** Історична форма державного утворення, що включає в себе підкорені інші народи та території. **4.** Конфлікт між представниками національних громад, які проживають на суміжній території в межах однієї держави. **6.** Процес прийняття певним народом або його частиною спільнотою культури, мови, духовних цінностей, звичаїв іншого народу. **9.** Цілеспрямовані дії з метою фізичного знищення окремих груп населення чи цілих народів за національними, етнічними, расовими або релігійними мотивами.

Кросворд 32.*

По горизонталі:

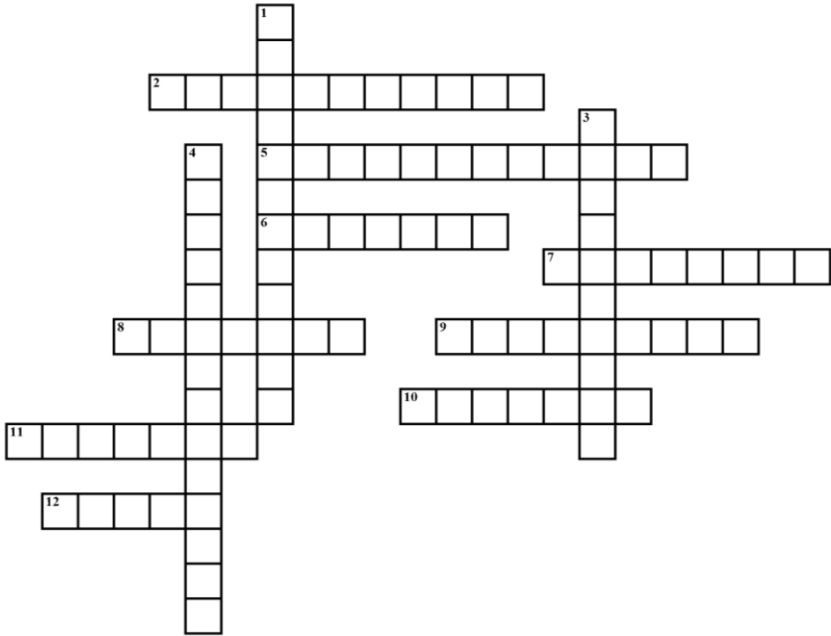
3. Основна кредитна установа Світового банку, метою діяльності якої є сприяння країнам-членам у розвитку їхньої економіки за допомогою надання довгострокових позик і кредитів. **4.** Міжнародна організація на американському континенті, заснована в 1948 р., метою діяльності якої проголошено мир і процвітання країн Західної півкулі. **5.** Міжнародна організація африканських держав, яка створена для подолання колоніалізму на континенті та сприяння внутрішньому і міжнародному співробітництву. **6.** Спеціальне агентство ООН, метою якого є регулювання валютно-кредитних відносин країн-членів і надання їм коротко- і середньострокових кредитів в іноземній валюті. **7.** Міжнародна організація, спеціалізована установа ООН, яка сприяє охороні пам'яток культури тощо. **10.** Міжнародна організація, військово-політичний союз держав Північної Америки і Європи з метою забезпечення свободи і безпеки країн-членів політичними і військовими засобами.

По вертикалі:

1. Економічний та політичний союз 28 європейських незалежних держав-членів, який бере свій початок 1957 р. **2.** Регіональна міжнародна організація арабських держав, створена 1945 р. з метою захисту незалежності і суверенітету, вирішення загальних питань й інтересів арабських країн. **5.** Картель, створений нафтовидобувними державами для стабілізації цін на нафту. **6.** Світовий міжнародний урядовий форум науково-технічної співпраці в області мирного використання ядерної технології. **8.** Міжнародна організація, створена 1995 р. з метою лібералізації міжнародної торгівлі та регулювання торгово-політичних відносин країн-членів. **9.** Міжнародна організація, заснована 1945 р., метою діяльності якої є підтримання і зміцнення миру і міжнародної безпеки та розвиток співробітництва між державами світу.

*Усі відповіді до кросворду 32 – це аббревіатури, виняток становить завдання 1.

Кросворд 33.

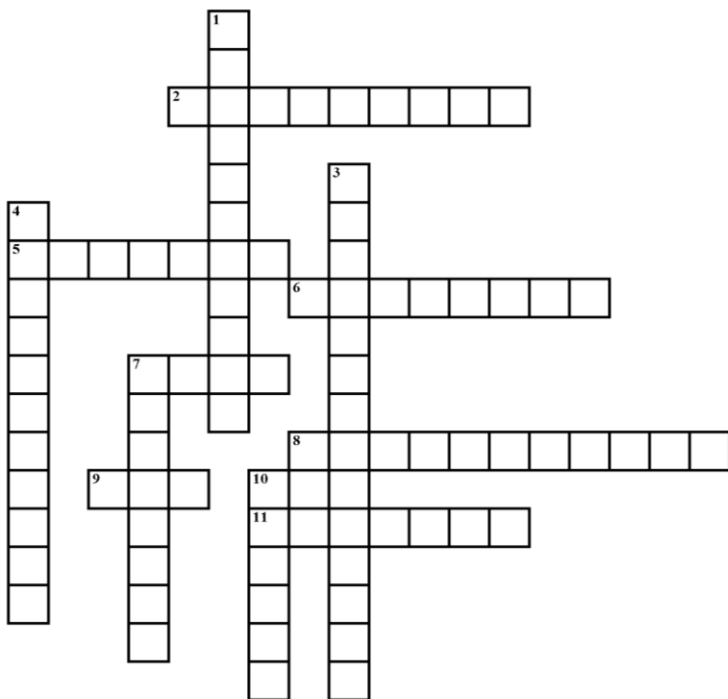
По горизонталі:

2. Панування метрополій над залежними від них територіями та їх населенням. 5. Одна з форм націоналістичної ідеології, спрямована проти єврейського населення. 6. Велика держава, утворена шляхом включення до свого складу території інших держав або колоніальних володінь. 7. Переслідування і масове знищення євреїв під час Другої світової війни. 8. Фізичне винищення населення за расовими, національно-етнічними чи релігійними ознаками. 9. Розширення сфери територіального, економічного чи політичного впливу держави. 10. Насильницьке загарбання однією державою території або частини території іншої держави. 11. Форма політичного тиску на державу шляхом обмеження або повного припинення товарно-грошових зв'язків з нею. 12. Ситуація, коли насильство між державами здійснюється організовано і впродовж тривалого часу з використанням армій цих держав.

По вертикалі:

1. Процес посилення взаємозв'язку світу, що характеризується розширенням взаємовпливу і взаємозалежності країн і народів на різних рівнях і відстанях. 3. Найважливіший засіб ведення зовнішньої політики. 4. Соціально-економічний процес налагодження тісного співробітництва європейських держав.

Кросворд 34.

По горизонталі:

2. Основний спосіб досягнення домовленості між державами зі спірних питань у міжнародних відносинах. **5.** Форма незаконного застосування сили державою проти інших держав. **6.** Політика держави щодо взаємин з іншими державами світу. **7.** Вид міжнародного договору, що має велике політичне значення. **8.** Міжнародно-правовий статус держави, яка не бере участі у війні, зберігає мирні відносини з воюючими сторонами, не надає воєнної допомоги і не входить до військових блоків. **9.** Стан спокою і гармонії між групами людей, народами і державами. **11.** Головний суб'єкт міжнародних відносин.

По вертикалі:

1. Зв'язок зовнішньої політики держави з географічним фактором. **3.** Процес налагодження тісного співробітництва України з європейськими державами. **4.** Затвердження органом законодавчої влади міжнародного документу, надання йому юридичної сили. **7.** Ідеологія, яка засуджує всьляку війну в будь-якій формі, заперечуючи доцільність будь-яких воєн; відмова від війни, як інструменту зовнішньої політики. **10.** Політика держав у сфері мирного чи воєнного використання атомної енергії.

ІІІ. ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

ТЕМА 1. Політологія і політика як суспільне явище

Тест 1.

Що є предметом вивчення політології?

- а) політична культура;
- б) владні відносини;
- в) держава;
- г) політичні системи;
- д) всі сфери життя суспільства.

Тест 2.

До якої групи методів політології відносяться аналіз, синтез, індукція і дедукція?

- а) загальнотеоретичних;
- б) емпіричних.

Тест 3.

Біхевіоризм, як метод політології, зорієнтований на:

- а) залежність політики від економічних факторів;
- б) взаємозв'язок політики і реальної політичної поведінки;
- в) геополітичні закономірності;
- г) порівняльне дослідження політичних явищ, процесів і подій;
- д) взаємозв'язок структури і функцій.

Тест 4.

Метод, який ґрунтується на дослідженні статистичних матеріалів, спостережень, анкетувань, інтерв'ю, належить до:

- а) загальнотеоретичних методів;
- б) емпіричних методів.

Тест 5.

Яке із наведених положень, що характеризують політику, є неправильним:

- а) політика – це боротьба за владу;
- б) політика – це суспільна діяльність з прийняття і виконання владних рішень;
- в) політика – це мистецтво можливого;
- г) політика – це сфера відносин із приводу організації та управління процесами у всіх сферах суспільного життя;
- д) політика – це сукупність відносин індивідів і соціальних груп, пов'язаних із завоюванням, утриманням і використанням влади з метою реалізації своїх потреб та інтересів.

Тест 6.

Суб'єктами політики виступають:

- а) партії, громадські організації та рухи;
- б) соціальні групи;
- в) нації та етнічні групи;
- г) держави;
- д) все вищезгадане.

Тест 7.

Чи можуть суб'єкти політики бути і її об'єктами, а об'єкти ставати суб'єктами?

- а) можуть;
- б) не можуть;
- в) можуть лише в демократичних країнах.

Тест 8.

Який варіант відповіді є неправильним в аналізі взаємовідносин політики і економіки?

- а) політика може справляти стимулюючий вплив на економіку;
- б) політика може справляти гальмівний вплив на економіку;
- в) економіка може справляти позитивний вплив на політику;
- г) економіка може негативно впливати на політику;
- д) політика і економіка є незалежними і не справляють ніякого впливу одна на одну.

Тест 9.

Яким є реалістичне розуміння співвідношення політики і моралі?

- а) політика і мораль функціонують цілком автономно;
- б) політика не повинна рахуватись з мораллю;
- в) політика за жодних обставин не повинна відступати від моральних норм і принципів;
- г) політика має орієнтуватись на моральні норми і принципи, але керуватись потребами, інтересами та конкретними обставинами.

ТЕМА 2. Історія зарубіжної та української політичної думки і основні соціально-політичні доктрини

Тест 10.

Релігійно-міфологічне пояснення влади правителів і політичних відносин було характерною рисою політичної думки:

- а) Стародавнього Сходу;
- б) античної доби;
- в) епохи Відродження;
- г) доби Просвітництва;
- д) Нового часу.

Тест 11.

Хто перший в історії політичної думки створив модель “ідеальної держави”?

- а) Конфуцій;
- б) Платон;
- в) Арістотель;
- г) Н.Макіавеллі;
- д) К.Маркс.

Тест 12.

Який мислитель визначав людину як “істоту політичну”?

- а) Сократ;
- б) Арістотель;
- в) Вольтер;
- г) Ф.Ніцше;
- д) М.Вебер.

Тест 13.

Хто із мислителів відділив політику від моралі і запропонував ціннісно-нейтральну, раціоналістичну її трактовку?

- а) Арістотель;
- б) Т.Гоббс;
- в) Ш.Монтеск’є;
- г) Д.Локк;
- д) Н.Макіавеллі.

Тест 14.

Як розглядав Н.Макіавеллі співвідношення цілей і засобів?

- а) головне – цілі, а засоби мають другорядне значення;
- б) головним є засоби, а цілі мають підпорядковане значення;
- в) однаково важливі і цілі, і засоби;
- г) мислитель взагалі не розглядав цю проблему.

Тест 15.

Концепція правової держави виникла:

- а) у стародавньому Китаї;
- б) в античному Римі;
- в) в епоху Відродження;
- г) в добу європейського Просвітництва;
- д) в новітній час.

Тест 16.

Хто був автором концепції поділу державної влади на її незалежні гілки – законодавчу, виконавчу і судову?

- а) Платон;
- б) Н.Макіавеллі;
- в) Ш.Монтеск’є;

- г) К.Маркс;
- д) М.Вебер.

Тест 17.

Концепція громадянського суспільства вперше дістала обґрунтування в:

- а) античну добу;
- б) в часи Середньовіччя;
- в) в епоху Відродження;
- г) в добу Просвітництва;
- д) в Новий час.

Тест 18.

Положення про те, що раціоналізм політичного життя залежить у значній мірі від використання позитивного потенціалу бюрократії, належить:

- а) К.Марксу;
- б) Г.Лебону;
- в) М.Веберу;
- г) В.Парето;
- д) М.Дюверже.

Тест 19.

До якої течії суспільно-політичної думки належить марксизм?

- а) радикально-революційної;
- б) помірковано-реформістської;
- в) ліберальної;
- г) консервативної;
- д) клерикальної.

Тест 20.

Хто автор політичної концепції “кінця історії”?

- а) Н.Макіавеллі;
- б) Дж.Локк;
- в) К.Маркс;
- г) О.Конт;
- д) Ф.Фукуяма.

Тест 21.

Автором концепції “зіткнення цивілізацій” є:

- а) М.Вебер;
- б) М.С.Грушевський;
- в) Р.Дарендорф;
- г) С.Хантінгтон;
- д) Ф.Фукуяма.

Тест 22.

Провідною ідеєю політичної думки періоду Київської Русі була:

- а) ідея республіки;
- б) ідея державної єдності;
- в) ідея правової держави;
- г) ідея громадянського суспільства;
- д) ідея плюралізму.

Тест 23.

Представниками української соціально-політичної думки періоду козацько-гетьманської держави були:

- а) Іларіон, Нестор, Мономах;
- б) І.Вишенський, П.Могила, Ф.Прокопович, П.Орлик;
- в) М.Костомаров, П.Куліш, М.Гулак;
- г) М.Драгоманов, М.Грушевський;
- д) М.Міхновський, В.Липинський, Д.Донцов.

Тест 24.

Конституція української держави була укладена П.Орликом в:

- а) 1648 році;
- б) 1710 році;
- в) 1812 році;
- г) 1861 році;
- д) 1917 році.

Тест 25.

Основна ідея програми Кирило-Мефодіївського товариства полягала в тому, що Україна повинна бути:

- а) незалежною державою;
- б) автономією в складі Росії;
- в) автономією у складі Польщі;
- г) християнською республікою у складі слов'янської федерації.

Тест 26.

Хто був засновником української політичної науки?

- а) М.Драгоманов;
- б) І.Франко;
- в) С.Подолінський;
- г) М.Грушевський;
- д) Д.Донцов.

Тест 27.

Яка з наведених ідей не була властива І.Франку?

- а) орієнтація на залучення до політичного життя робітництва і селянства;
- б) ідея авангардної ролі пролетаріату та його диктатури;

- в) ідея соціальної справедливості;
- г) ідея народної революції;
- д) ідея федералізму.

Тест 28.

Оптимальною формою державного правління для України, на думку В.Липинського, була:

- а) монархія;
- б) республіка;
- в) демократія;
- г) охлократія;
- д) олігархія.

Тест 29.

Що характерно для доктрини консерватизму?

- а) прагнення до збереження існуючих соціально-політичних цінностей;
- б) прагнення до інновацій;
- в) орієнтація на соціальну рівність;
- г) прихильне ставлення до прямої (безпосередньої) демократії;
- д) обмеження функцій держави.

Тест 30.

Яка суспільно-політична доктрина надає перевагу потребам і правам окремої особи і виступає проти державного втручання в економіку?

- а) консерватизм;
- б) лібералізм;
- в) комунізм;
- г) соціал-демократизм;
- д) клерикалізм.

Тест 31.

Яка політична доктрина зорієнтована на обмеження функцій держави і відводить їй роль “нічного сторожа”?

- а) консерватизм;
- б) лібералізм;
- в) комунізм;
- г) соціал-демократизм;
- д) клерикалізм.

Тест 32.

Політична доктрина, яка зорієнтована на побудову суспільства, заснованого на суспільній власності на засоби виробництва, державному плануванні виробництва, досягненні соціальної рівності, називається:

- а) лібералізм;
- б) демократичний соціалізм;
- в) консерватизм;
- г) комунізм;
- д) анархізм.

Тест 33.

Який з наведених факторів не був причиною кризи доктрини комунізму і світового комуністичного руху?

- а) компрометація комуністичної теорії політичною практикою в колишньому Радянському Союзі та інших країнах з комуністичними режимами;
- б) зрада і переродження лідерів комуністичних партій;
- в) низький життєвий рівень в країнах, де при владі були комуністичні партії;
- г) діяльність антикомуністичних центрів: рух дисидентів;
- д) глобальні проблеми сучасності.

Тест 34.

Доктрина, рисами якої є войовничий антидемократизм, расизм і шовінізм, відкрита терористична диктатура, – це:

- а) фашизм;
- б) комунізм.

Тест 35.

Яка з наведених ідей не властива соціал-демократичному рухові?

- а) поєднання ринкових механізмів з державним регулюванням економіки;
- б) соціальне партнерство, а не класова боротьба;
- в) революційний шлях переходу до демократичного соціалізму;
- г) співіснування держав з різним суспільним ладом;
- д) орієнтація на соціальну захищеність громадян.

Тест 36.

Яка соціально-політична доктрина проголошує своєю ціллю звільнення особи від усіх видів влади?

- а) лібералізм;
- б) комунізм;
- в) соціал-демократизм;
- г) консерватизм;
- д) анархізм.

Тест 37.

Суспільно-політична доктрина, представники якої зорієнтовані на посилення впливу церкви і духовництва в політичному житті суспільства, називається:

- а) консерватизм;
- б) лібералізм;
- в) анархізм;
- г) клерикалізм;
- д) соціал-демократизм.

ТЕМА 3. Політичний процес і політичні конфлікти

Тест 38.

Що таке політичний процес?

- а) універсальна форма організації суспільства;
- б) сукупність державних і громадських організацій;
- в) сукупна діяльність суб'єктів політичних відносин;
- г) сукупність засобів, за допомогою яких здійснюється політична влада;
- д) активна діяльність політичного лідера

Тест 39.

Що є джерелом і основною рушійною силою політичної діяльності?

- а) виховання;
- б) соціальний статус;
- в) потреби та інтереси;
- г) характер людини;
- д) соціалізація.

Тест 40.

Як називається система великомасштабних політичних рішень і накреслених напрямів діяльності на значний період, реалізація яких забезпечує досягнення основної мети?

- а) модернізація;
- б) стратегія;
- в) стабілізація;
- г) тактика;
- д) інновація.

Тест 41.

Як називається визначення шляхів, методів і засобів, які оптимально відповідають конкретним умовам і обставинам, і забезпечують успіх і досягнення віддаленої мети?

- а) модернізація;
- б) тактика;
- в) інновація;
- г) стратегія;
- д) стабілізація.

Тест 42.

Що таке екстремізм у політичній поведінці та діяльності?

- а) опора на адміністративні методи;
- б) схильність до крайніх поглядів і дій;
- в) лобіювання групових інтересів;
- г) використання брудних політтехнологій;
- д) підтримка домінуючих поглядів і поведінки більшості, пасивне ставлення до політичних реалій, орієнтація на готові стандарти поведінки і діяльності.

Тест 43.

Стиль політичної діяльності, що зорієнтований на завоювання популярності серед широких мас за допомогою демагогії, примітивних аргументів, стереотипів, міфів і нереальних обіцянок, – це:

- а) авантюризм;
- б) популізм;
- в) конформізм;
- г) екстремізм;
- д) анархізм.

Тест 44.

Чи виконує бюрократія позитивні функції в управлінні політичними процесами?

- а) не виконує;
- б) виконує тільки в тоталітарних суспільствах;
- в) виконує тільки в демократичних суспільствах;
- г) виконує в будь-яких суспільствах.

Тест 45.

Політичні маніпуляції як засіб маркетингу мають місце лише в:

- а) тоталітарних режимах;
- б) авторитарних режимах;
- в) демократичних режимах;
- г) в умовах будь-яких режимів.

Тест 46.

Силові методи контролю за політичним ринком характерні для держав:

- а) монархічних;
- б) республіканських;
- в) унітарних;
- г) тоталітарних;
- д) демократичних.

Тест 47.

Що таке політичний конфлікт?

- а) політичний інцидент;
- б) суперечність політичних інтересів, цілей і цінностей;
- в) процес зміни політичної системи, зумовлений внутрішніми потребами або зовнішніми чинниками;
- г) зіткнення різноспрямованих політичних сил з метою реалізації своїх потреб та інтересів в умовах протидії;
- д) будь-які колізії між суб'єктами політики.

Тест 48.

Яке судження є правильним?

- а) конфлікти завжди мають негативний зміст;
- б) конфлікти завжди мають позитивний зміст;
- в) конфлікти мають як позитивний, так і негативний зміст.

Тест 63.

Політичні конфлікти мають місце:

- а) тільки в тоталітарних державах;
- б) тільки в авторитарних державах;
- в) тільки в демократичних державах;
- г) в будь-яких державах.

Тест 49.

Яке ставлення до політичних конфліктів є найбільш продуктивним?

- а) намагатись погасити конфлікт силовим методом;
- б) не помічати конфлікт;
- в) прагнути урегулювати конфлікт мирними, ненасильницькими засобами;
- г) чекати, поки конфлікт не зникне сам по собі;
- д) звернення за допомогою до більш сильного суб'єкта політики.

Тест 50.

Досягнення єдності між політичними суб'єктами з найважливіших питань, що веде до урегулювання конфлікту – це:

- а) компроміс;
- б) консолідація;
- в) консенсус;
- г) конвенція;
- д) коаліція.

Тест 51.

Як називається засіб розв'язання конфлікту, який передбачає взаємні поступки його учасників?

- а) компроміс;
- б) консолідація;

- в) консенсус;
- г) коаліція;
- д) емпатія.

Тест 52.

У реальному політичному житті компроміси завжди бувають:

- а) симетричні (однакові);
- б) асиметричні (неоднакові).

Тест 53.

Політичні революції можуть відбуватися лише збройними методами:

- а) так;
- б) ні.

Тест 54.

Яка із ознак, що характеризують відмінності між революціями і реформами, сформульована некоректно?

- а) реформи здійснюються лише мирним шляхом, а революції – як мирним, так і збройним;
- б) реформи мають секторний, сферний характер, а революції – всеохоплюючий, інтегральний;
- в) реформи здійснюються владою, а революції владу міняють;
- г) реформи відбуваються поступово, а революції – радикально і стрибкоподібно;
- д) реформи лише вдосконалюють, модернізують існуючу систему, а революції дають імпульс для глибоких і радикальних перетворень у суспільному житті.

ТЕМА 4. Політична влада і демократія

Тест 55.

Здатність і можливість здійснювати визначальний вплив на поведінку людей за допомогою політики і нормативно-правових норм – це:

- а) політична ідея;
- б) політична діяльність;
- в) політична влада;
- г) політична маніпуляція;
- д) політична культура.

Тест 56.

Політична влада є:

- а) синонімом державної влади;
- б) більш широким поняттям, ніж влада держави;
- в) вузьким поняттям, ніж поняття “державна влада”.

Тест 57.

Згідно з концепцією поділу владних повноважень державна влада поділяється на три гілки (вказіть неправильний варіант відповіді):

- а) законодавча влада;
- б) партійна влада;
- в) виконавча влада;
- г) судова влада.

Тест 58.

Поділ влади на законодавчу, виконавчу і судову та механізм стримувань і противаг зумовлені необхідністю:

- а) досягнення спеціалізації цих владних гілок і працівників, що зайняті у цих структурах;
- б) обмеження бюрократизації органів державної влади;
- в) контролю за владою з боку суспільства і запобігання її можливій узурпації;
- г) уніфікації структури державної влади у відповідності з європейськими та світовими стандартами;
- д) підвищення компетентності працівників органів державної влади.

Тест 59.

У демократичному суспільстві ресурсом влади є лише авторитет, а не примус:

- а) так;
- б) ні.

Тест 60.

Насильство з боку влади буде легітимним, якщо є:

- а) потреба в подоланні кризових ситуацій;
- б) необхідність нейтралізації антисоціальних, злочинних елементів;
- в) потреба тримати народ у покорі;
- г) потреба в придушенні опозиційних сил;
- д) загроза для влади з боку мирних масових виступів.

Тест 61.

Яка із вказаних умов найбільше сприяє зміцненню стабільності політичної влади?

- а) відсутність опозиції;
- б) багатопартійність;
- в) високий життєвий рівень населення;
- г) наявність потужних репресивних та інших силових структур;
- д) наявність харизматичного лідера.

Тест 62.

Система управління суспільством і державою, при якій одній особі належить виключна і необмежена верховна влада, – це:

- а) тиранія;
- б) демократія;
- в) охлократія;
- г) автократія;
- д) теократія.

Тест 63.

Критерієм демократичності суспільства є:

- а) високий життєвий рівень населення;
- б) наявність у громадян реальної можливості брати участь у вирішенні державних і громадських справ;
- в) потужна матеріально-технічна база суспільства;
- г) державний суверенітет, незалежність від інших держав;
- д) республіканська форма державного правління.

Тест 64.

Яка із вказаних ознак є характерною для демократії?

- а) монолітна єдність;
- б) політичний плюралізм;

Тест 65.

Яке із названих положень не повинно визначати межі (рамки) політичного плюралізму?

- а) дотримання законів;
- б) лояльне (доброзичливе) ставлення до влади;
- в) дотримання норм моралі.

Тест 66.

Принцип плюралізму передбачає можливість громадян висловлювати будь-які погляди і використовувати будь-які засоби і методи для реалізації своїх потреб і інтересів:

- а) так;
- б) ні.

Тест 67.

В умовах демократії громадяни керуються принципом:

- а) дозволено все, що не заборонено законом;
- б) дозволено лише те, що передбачено законом.

Тест 68.

Сутність демократичного правління полягає у праві більшості здійснювати владу в своїх інтересах і обов'язку меншості підпорядковуватись їй і не конкурувати з нею до наступних виборів:

- а) правильно;
- б) неправильно.

Тест 69.

Яка із вказаних форм організації політичного життя належить до прямої (безпосередньої) демократії?

- а) парламент;
- б) референдум;
- в) з'їзд делегатів партії;
- г) звітно-виборча конференція громадської організації;
- д) сільська рада.

Тест 70.

Яка із форм демократії є найважливішою?

- а) пряма (безпосередня);
- б) представницька;
- в) професійна;
- г) питання поставлено некоректно.

Тест 71.

Сучасні демократичні режими мають однотипні форми державного правління і устрою:

- а) так;
- б) ні.

ТКМА 5. Політична система та її інституції

Тест 72.

До структури політичної системи суспільства входить:

- а) політичні організації (держава і громадські організації);
- б) політичні відносини і політичні норми;
- в) політична свідомість і політична культура;
- г) політична влада;
- д) входить усе назване.

Тест 73.

До якого типу політичних систем належить політична система України?

- а) тоталітарна;
- б) авторитарна;
- в) демократично орієнтована;
- г) патріархальна;
- д) закрита.

Тест 74.

Поняття “політичний режим” у сучасній політології означає:

- а) систему виробництва і розподілу матеріальних і нематеріальних

- благ, що виробляються в суспільстві;
б) стиль політичного правління, що ґрунтується на репресіях і насильстві;
в) сукупність засобів і методів реалізації політичної влади, характерних для будь-якого типу державного правління;
г) система функціонування партій, громадських організацій та рухів;
д) динаміка політичного процесу.

Тест 75.

Тип політичного режиму, найхарактернішою ознакою якого є цілковитий контроль з боку державної влади за всіма сферами суспільного і навіть особистого життя громадян, називають:

- а) авторитарним;
б) тоталітарним;
в) демократичним;
г) олігархічним;
д) монархічним.

Тест 76.

Яка з перерахованих ознак притаманна тоталітарному режиму?

- а) існує поділ влади на незалежні одна від одної законодавчу, виконавчу, судову гілки;
б) функціонує багатопартійна система;
в) повний, всеохоплюючий контроль державно-політичної влади над усіма сферами суспільного життя;
г) гарантії прав і свобод особи;
д) можливість усіх людей брати реальну участь у вирішенні державних і громадських справ.

Тест 77.

Який з наведених варіантів не належить до різновидів тоталітарного режиму?

- а) фашизм;
б) консерватизм;
в) комунізм;
г) нацизм;
д) тиранія.

Тест 78.

Політичний режим, який характеризується зосередженням влади в руках окремої особи або групи осіб, а також обмеженням політичних прав і свобод громадян, називається:

- а) тоталітаризм;
б) монархія;

- в) авторитаризм;
- г) демократія;
- д) олігархія.

Тест 79.

Яка з гілок влади є домінуючою в умовах авторитарного політичного режиму?

- а) законодавча;
- б) виконавча;
- в) судова.

Тест 80.

Який із варіантів відповідей, що розкривають причини неможливості негайного переходу від тоталітаризму до демократії, є неправильним?

- а) відсутність політичних механізмів урегулювання конфліктів;
- б) недостатньо високий рівень матеріально-технічної бази суспільства;
- в) низький рівень політичної свідомості і політичної культури людей;
- г) відсутність середнього класу;
- д) психологічна неготовність до такого переходу.

Тест 81.

Який із перерахованих нижче термінів є формою державного правління:

- а) монархія;
- б) федерація;
- в) конфедерація;
- г) унітарна держава;
- д) авторитарна держава.

Тест 82.

Організація верховної державної влади, порядок утворення її органів та їх взаємовідносин між собою – це:

- а) форма державного устрою;
- б) форма державного правління;
- в) форма політичного режиму;
- г) структура політичної системи;
- д) структура влади.

Тест 83.

Який термін означає форму державного устрою?

- а) тоталітарна держава;
- б) унітарна держава;
- в) монархія;

- г) республіка;
- д) демократична держава.

Тест 84.

Союзна держава, складові частини якої мають ознаки державності, що реалізуються при збереженні цілісної держави:

- а) унітарна держава;
- б) монархія;
- в) республіка;
- г) федерація;
- д) конфедерація.

Тест 85.

Форма державного устрою, яка є об'єднанням держав, створюваним для координації не всіх, а лише окремих видів суспільно-політичної діяльності і виконання суспільно важливих завдань на певний період, – це:

- а) імперія;
- б) конфедерація;
- в) федерація;
- г) унітарна держава;
- д) коаліція.

Тест 86.

Як називається державний устрій України?

- а) монархічний;
- б) конфедеративний;
- в) тоталітарний;
- г) унітарний;
- д) федеративний.

Тест 87.

Яка із наведених ознак не є обов'язковою для правової держави?

- а) поділ влади;
- б) взаємна відповідальність держави і громадянина;
- в) верховенство права і закону;
- г) республіканська форма правління;
- д) дієвий і постійний контроль за владою з боку суспільства.

Тест 88.

В умовах правової держави органи влади мають керуватись принципом:

- а) дозволено все, що не заборонено законом;
- б) дозволено лише те, що передбачено законом.

Тест 89.

Держава, яка бере на себе відповідальність за кожного

громадянина і прагне забезпечити кожній людині гідні умови існування, соціальний захист, співучасть в управлінні, називається:

- а) республіка;
- б) правова держава;
- в) соціальна держава;
- г) монархія;
- д) федеративна держава.

Тест 90.

Громадянське суспільство – це:

- а) сукупність відносин, що формуються внаслідок самоорганізації індивідів і розвиваються відносно незалежно, автономно від держави;
- б) політично організоване суспільство;
- в) суспільство, яке підпорядковане державі;
- г) суспільство, яке є повністю незалежним від держави.

Тест 91.

Громадянське суспільство – це:

- а) соціалізоване суспільство;
- б) одержавлене суспільство;
- в) природно-соціальна і бездержавна самодостатня спільність людей;
- г) сукупність вільних і рівноправних людей в умовах ринку і демократичної державності, яка функціонує в самокерованому режимі і лише опосередковано регулюється державою.

Тест 92.

Який із наведених інститутів не належить до громадянського суспільства?

- а) засоби масової інформації;
- б) парламент;
- в) партії;
- г) громадські організації та рухи;
- д) церковно-релігійні організації.

Тест 93.

У громадянському суспільстві:

- а) держава підпорядкована суспільству;
- б) суспільство підпорядковане державі;
- в) існує паритет держави і суспільства.

Тест 94.

Політична організація, яка об'єднує найбільш активну частину тої чи іншої соціальної групи і бореться за прихід до влади, – це:

- а) профспілка;
- б) громадська організація;
- в) партія;
- г) клан;
- д) рух.

Тест 95.

Якою є оптимальна модель поведінки партії, яка в умовах демократії програла вибори?

- а) зійти з політичної арени;
- б) бути в жорсткій, непримиренній опозиції, піддавати критиці усі дії влади, якій народ віддав перевагу на виборах;
- в) бути лояльною (доброзичливою) до усіх дій влади;
- г) бути в конструктивній опозиції, об'єктивно, селективно і неупереджено ставлячись до рішень влади.

Тест 96.

До якого типу належить партійна система України?

- а) однопартійна;
- б) гегемоністська;
- в) двопартійна (біпартизм);
- г) плюралістична;
- д) атомізована.

Тест 97.

Що з наведеного нижче не може бути підставою для відмови у реєстрації партії чи громадської організації або ж для їх заборони?

- а) антидержавницька діяльність;
- б) курс на зміну конституційного ладу шляхом насильства;
- в) опозиційна діяльність;
- г) розпалювання ворожнечі і ненависті між класами, націями, конфесіями чи іншими соціальними групами.

Тест 98.

Добровільні і масові формування людей, що виникають на основі їхнього свідомого волевиявлення, стосовно суспільно важливих проблем, – це:

- а) суспільні рухи;
- б) політичні партії;
- в) професійні спілки;
- г) громадські організації;
- д) демографічні групи.

ТЕМА 6. Політичні еліти та політичне лідерство

Тест 99.

Хто із перелічених дослідників створив одну із найбільш відомих концепцій політичної еліти?

- а) Ф.Аквінський;
- б) Т.Гоббс;
- в) А. де Токвіль;
- г) В.Парето;
- д) М. Вебер.

Тест 100.

Політичні еліти існують:

- а) лише в розвинених країнах;
- б) лише в демократичних суспільствах;
- в) існують у будь-якому суспільстві.

Тест 101.

Політичний лідер – це обов’язково видатна особа:

- а) так;
- б) ні.

Тест 102.

Давньогрецький термін “харизма” в сучасній політології означає:

- а) угоду між конфліктуючими суб’єктами;
- б) перемогу шляхом демократичних виборів;
- в) взаємні поступки конфліктуючих сторін;
- г) виняткові особисті якості політика, що дають йому змогу піднятися над масою, створити ореол пошани і безумовної підтримки;
- д) спосіб політичної боротьби, що виражається в затягуванні ухвалення політичного рішення, законопроекту, у зриві певного політичного заходу.

Тест 103.

Лише лідер харизматичного типу може вивести країну з кризи:

- а) так;
- б) ні.

Тест 104.

Яка із перерахованих ознак характеризує суть популістського лідера?

- а) професіоналізм і високий інтелект;
- б) сила волі;
- в) необґрунтовані обіцянки, демагогічні гасла;
- г) здатність генерувати ідеї і сприймати чужі;
- д) глибокий зв’язок із народом.

Тест 105.

Імпічмент – це:

- а) процес висунення кандидатів у народні депутати;
- б) визначення чи підтвердження якогось права чи повноваження;
- в) спеціальна процедура притягнення до відповідальності вищих посадових осіб у разі порушення ними законів;
- г) ухвала, прийняття рішень способом голосування;
- д) зіткнення різних суб'єктів політики.

Тест 106.

Зміна політичного лідера завжди має вирішальний вплив на політичний курс держави:

- а) так;
- б) ні.

Тест 107.

В умовах якого політичного режиму роль лідера вагоміша?

- а) демократичного;
- б) тоталітарного;
- в) роль лідера однакова в усіх режимах.

ТЕМА 7. Політична свідомість і політична культура

Тест 108.

Політична свідомість – це:

- а) опосередковане відображення людьми політичного буття;
- б) суб'єктивний образ політики, що не відображає політичних реалій;
- в) вроджене бачення індивідом політики.

Тест 109.

Політична свідомість є властива лише:

- а) демократичному суспільству;
- б) людям, які професійно займаються політикою;
- в) людям, які беруть участь у політичній діяльності;
- г) людям, які мають певні знання політичної теорії;
- д) будь-якому суспільству і будь-яким людям.

Тест 110.

Політична свідомість і політичне буття:

- а) існують повністю автономно;
- б) політична свідомість впливає на політичне буття, яке не впливає на політичну свідомість;
- в) політичне буття впливає на політичну свідомість, яка не впливає на політичне буття;
- г) політичне буття здійснює вплив на політичну свідомість, яка в свою чергу також впливає на політичне буття.

Тест 111.

Який із наведених нижче ґносеологічних рівнів політичної свідомості базується на об'єктивному аналізі верифікованого (перевіреного) знання і виявлення закономірностей політичного життя?

- а) емпіричний;
- б) буденний;
- в) науковий;
- г) психологічний;
- д) ідеологічний.

Тест 112.

ґносеологічний рівень політичної свідомості, що ґрунтується лише на безпосередньо практичному досвіді суб'єкта, – це:

- а) науково-теоретичний;
- б) емпіричний;
- в) ідеологічний;
- г) буденний;
- д) соціально-психологічний.

Тест 113.

ґносеологічний тип політичної свідомості, що ґрунтується на сфері почуттів, емоцій, настроїв, звичаїв і традицій, – це:

- а) науково-теоретичний;
- б) емпіричний;
- в) буденний;
- г) соціально-психологічний;
- д) ідеологічний.

Тест 114.

Ідеологічний рівень політичної свідомості:

- а) є системою поглядів, що відображають корінні інтереси певних соціальних груп та інших суб'єктів політики, а також уявлень про шляхи реалізації цих інтересів;
- б) є системою об'єктивних і верифікованих (перевірених) знань про політичне життя та його закономірності;
- в) є відображенням безпосереднього політичного досвіду суб'єкта;
- г) є системою поглядів, що відображають повсякденні політичні реалії з позицій “здорового глузду”;
- д) є відображенням політичних явищ і процесів через почуття, емоції, настрої.

Тест 115.

Яке із названих положень є ознакою тоталітарної політичної свідомості?

- а) політичний плюралізм;
- б) повага прав і свобод особи;
- в) нетерпиме ставлення до інакодумства;
- г) відмова від насильства як засобу політичної боротьби;
- д) орієнтація на пріоритет особи.

Тест 116.

Що таке політична соціалізація?

- а) вплив держави на економіку;
- б) діяльність партії по завоюванню і реалізації влади;
- в) процес залучення людини до політичних ідей і цінностей;
- г) діяльність по поліпшенню соціальної захищеності людей;
- д) процес модернізації політичної системи або її окремих частин.

Тест 117.

Процес політичної соціалізації:

- а) відбувається лише на етапі навчання індивіда в школі, коледжах, інститутах, університетах та інших навчальних закладах;
- б) відбувається лише під час входження громадянина в партії та інші громадські організації;
- в) відбувається безперервно впродовж усього життя індивіда.

Тест 118.

Політичну культуру можна визначити як:

- а) сукупність законів та інших нормативно-правових актів, що регулюють поведінку людей;
- б) високий рівень політичних знань, переконань, поведінки і діяльності особи та людських спільнот;
- в) сукупність типових ціннісних уявлень людей про політику і типових рис їх поведінки в публічній сфері, що характеризує політичне життя суспільства в цілому, соціальних груп і окремих осіб;
- г) відображення політичних процесів в літературі та мистецтві;
- д) стан безконфліктності в політичній системі та її підсистемах.

Тест 119.

Який рівень політичної культури кожної людини і суспільства в цілому є основним, найважливішим?

- а) рівень політичних знань;
- б) рівень політичних переконань;
- в) рівень політичної поведінки;
- г) рівень функціонування політичних інститутів.

Тест 120.

Характерною рисою демократичної політичної культури є:

- а) уніфікація поглядів і поведінки усіх громадян;

б) плюралізм думок і дій.

Тест 121.

Яка з наведених рис характеризує політичну культуру демократичного типу?

- а) авторитарно-домінуюча роль партійно-державних структур і лідерів, які їх очолюють;
- б) надзвичайна централізація суспільно-політичного життя, яка виключає будь-яку автономію;
- в) плюралізм і толерантне ставлення до інакодумства;
- г) ідеологізація усіх сфер життя суспільства;
- д) орієнтація не на людину, а на державу.

Тест 122.

Чи коректне твердження: “проблеми сучасної України – це результат відсутності в суспільстві політичної культури”?

- а) коректне;
- б) некоректне.

Тест 123.

Що є характерною рисою тоталітарної політичної культури?

- а) монополія однієї ідеології;
- б) ідеологічний плюралізм;
- в) толерантне (терпиме) ставлення до інших поглядів на політику;
- г) вільна діяльність опозиції;
- д) державна гарантія прав і свобод особи.

ТЕМА 8. Етнонаціональні процеси та міжнародна політика

Тест 124.

Політично організована спільність людей, що утворюється на основі певного етносу, до якого приєднуються представники інших етносів, що живуть на певній території, що зв'язані між собою певним типом соціально-економічних відносин, – це:

- а) родина;
- б) нація;
- в) плем'я;
- г) народність.

Тест 125.

Яка із наведених ознак не є обов'язковою для нації?

- а) спільність території;
- б) мовна спільність;
- в) економічна спільність;
- г) релігійна спільність;
- д) спільність самосвідомості.

Тест 126.

Кожний народ, що має свою державу, є нацією:

- а) так;
- б) ні.

Тест 127.

Головним завданням етнонаціональної політики є:

- а) курс на пріоритетний розвиток титульного етносу;
- б) вирішення комплексу проблем, що виникають у сфері міжнаціональних і міжетнічних відносин;
- в) підтримка прагнення етнонаціональних меншин домогтися автономного статусу чи відокремлення.

Тест 128.

Націоналізм – це:

- а) ідеологія, яка зорієнтована на пріоритетну роль нації в суспільному житті;
- б) любов до нації, її традицій, мови, культури;
- в) ідеологія, що ґрунтується на звеличенні своєї нації, її зверхності над іншими націями;
- г) синонім поняття “патріотизм”;
- д) ідейно-політична течія, яка трактує націю в якості найвищої цінності і має амбівалентний (двозначний) за своїми наслідками характер.

Тест 129.

Крайня, войовнича форма націоналізму, яка проповідує національну зверхність і виключність та зневагу до інших націй:

- а) патріотизм;
- б) шовінізм;
- в) космополітизм;
- г) екстремізм;
- д) конформізм.

Тест 130.

Космополітизм – це:

- а) ідеологія зверхності одних націй над іншими;
- б) національний нігілізм (ігнорування національного фактору), ідеологія світового громадянства;
- в) національний екстремізм;
- г) конформізм у політичній сфері;
- д) ідеологія інтернаціоналізму.

Тест 131.

Зовнішня політика – це:

- а) мистецтво можливого;

- б) мистецтво бажаного;
- в) мистецтво нейтрального ставлення до усіх міжнародних проблем;
- г) мистецтво перемагати;
- д) мистецтво маніпулювання і відволікання громадської думки від проблем внутрішнього життя країни.

Тест 132.

Ефективність зовнішньої політики держави залежить від (вказати неправильний варіант відповіді):

- а) військової могутності, як єдиного реального показника сили держави на міжнародній арені;
- б) дипломатичної майстерності;
- в) успішної внутрішньої політики;
- г) сукупності ресурсів (економічних, природних, демографічних та ін);
- д) участі в блоках чи інших формах колективної безпеки.

Тест 133.

Що не входить до цілей зовнішньої політики:

- а) захист національних інтересів на міжнародній арені;
- б) розвиток взаємовигідного співробітництва з іншими державами та народами;
- в) формування правової держави і громадянського суспільства;
- г) збереження миру і усунення загрози війни;
- д) забезпечення сприятливих міжнародних умов для розв'язання внутрішніх проблем країни.

Тест 134.

Головною метою зовнішньої політики України є:

- а) залучення іноземних інвестицій;
- б) зміцнення військової могутності держави;
- в) відстоювання національних інтересів України на міжнародній арені;
- г) досягнення домінування в європейському регіоні;
- д) володіння ядерною зброєю.

Тест 135.

Суб'єктами міжнародних відносин можуть бути лише держави:

- а) так;
- б) ні.

Тест 136.

Чи є порушенням суверенітету України добровільна передача нею частини своїх прав іншим державам чи міжнародним організаціям?

- а) так;
- б) ні.

Тест 137.

Яке ставлення інших країн до конфлікту між двома державами є цивілізованим і ефективним?

- а) включення третіх країн та світового співтовариства в процес урегулювання конфлікту;
- б) індиферентне, нейтральне ставлення, невтручання у конфлікт.

Тест 138.

Характерними рисами філософії зовнішньої політики і міжнародних відносин в сучасну епоху є (вказати неправильний варіант відповіді):

- а) уявлення про сучасний світ як суперечливий і неоднорідний, але разом з тим і цілісний, взаємозалежний;
- б) пріоритет загальнолюдських цінностей та інтересів;
- в) визнання свободи соціального і політичного вибору народу;
- г) відмова від війни як засобу політики;
- д) поширення ідеологічного протиборства на сферу міжнародних відносин.

Тест 139.

Нове політичне мислення в ракетно-ядерну добу виходить із постулату:

- а) сучасний світ взаємопов'язаний і взаємозалежний, але головним є те, що він є неоднорідний і глибоко суперечливий;
- б) сучасний світ є неоднорідним і глибоко суперечливим, але головним є те, що він цілісний, взаємопов'язаний і взаємозалежний;
- в) сучасний світ нічим істотно не відрізняється від того, яким він був у попередні епохи.

Тест 140.

Сила як фактор ефективної зовнішньої політики і досягнення надійної безпеки – це:

- а) могутній збройний потенціал;
- б) надійні союзники;
- в) сприятливе природно-географічне розташування країни;
- г) членство у військових блоках;
- д) сукупність усіх факторів, які має суб'єкт політики і які дають йому можливість і здатність впливати на міжнародну обстановку в своїх інтересах.

IV. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Бебик В.М. Політологія для політика і громадянина. – К.: МАУП, 2003. – 424 с.
2. Буртяк Г.Я., Корнієнко В.О. Основні політико-ідеологічні доктрини та глобальні проблеми сучасності: Навч. посібник. – Вінниця: ВНТУ, 2003. – 91 с.
3. Дробінка І.Г., Кришталь Т.М., Підгорецький Ю.В. Політологія: Навч. посібник. – К.: Центр учб. л-ри, 2007. – 292 с.
4. Кирилюк Ф.М., Обушний М.І., Хилько М.І. Політологія. – К.: Здоров'я, 2004. – 776 с.
5. Левківський К.М., Піча В.М., Хома М.М. Політологія: Підручник. – Львів: Новий Світ, 2007. – 476 с.
6. Логвина В.Л. Політологія. – К.: Центр навч. л-ри, 2006. – 304 с.
7. Мала енциклопедія етнодержавознавства / За ред. Ю.І. Римаренка. – К.: Генеза, 1996. – 942 с.
8. Ніконенко В.М. Політологія. Конспект лекцій. – Тернопіль: Астон, 1993. – 202 с.
9. Піча В.М., Левківський К.М., Хома Н.М. Політологія. Навч. посібник. – К.: Каравела, Львів: Новий Світ. – 2002. – 176 с.
10. Погорілий Д.Є. Політологія: кредитно-модульний курс. Навч. посібник. – К.: Інкос, 2008. – 432 с.
11. Політологія: Академічний курс: Підручник / За ред. М.І. Панова. – К.: Ін Юре, 2006. – 520 с.
12. Політологія. Навч. посібник / За ред. М.В. Примуша. – К.: Професіонал, 2004. – 320 с.
14. Політологія. Підручник / За ред. М.М. Вегеша. – К., 2008. – 384 с.
15. Потульницький В.А. Нариси з української політології. Навч. посібник. – К., 1997. – 320 с.
16. Шляхтун П.П. Політологія: історія та теорія: Підручник. – К.: Центр учбової л-ри, 2010. – 472 с.
17. Юрій М.Ф. Політологія. Підручник. – К.: Дакор, 2006. – 416 с.

Допоміжна

1. Класики політичної думки (від Платона до Макса Вебера) / Укл. Г.Майєр. – К.:Тандем, 2002. – 584 с.
2. Орлянський В.С. Конфліктологія. Навч. посібник. – К.: Центр учб. л-ри, 2007. – 160 с.
3. Політологічний енциклопедичний словник: Навч. посібник / За ред. Ю.С. Шемчушенка, В.Д. Бабкіна. – К: Генеза, 1997. – 400 с.

ЗМІСТ

Вступ.....	2
1. Питання для самоконтролю.....	3-17
2. Тематичні кросворди.....	18-53
3. Контрольні тести.....	54-81
4. Рекомендована література.....	82